

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА**

ФАКУЛЬТЕТ ПЕДАГОГІКИ, ПСИХОЛОГІЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ ТА МЕТОДИКИ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

**ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ УРОКІВ ОБРАЗОТВОРЧОГО
МИСТЕЦТВА У УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ**

Кваліфікаційна робота
Рівень вищої освіти –другий (магістерський)

Виконала:

*студентка 6 курсу, 610 групи
спеціальності 013 «Початкова освіта»*

Равлюк Оксана Віорелівна

Керівник: кандидат педагогічних наук,
доцент **Шульга А.В.**

*До захисту допущено
на засіданні кафедри
протокол №__ від __ 2021 р*

Зав. кафедрою _____ проф. Романюк С.З.

ЧЕРНІВЦІ – 2021

ЗМІСТ

ВСТУП		3
РОЗДІЛ 1.	ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ	7
1.1.	Розвиток дистанційного навчання у педагогічній теорії. Його сутність та завдання на сучасному етапі	7
1.2.	Сутнісна характеристика основних категорій досліджуваної проблеми	19
1.3.	Психолого-педагогічні особливості дистанційного навчання учнів молодшого шкільного віку	27
Висновки до першого розділу		36
РОЗДІЛ 2.	ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ УРОКІВ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА У УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ	39
2.1.	Місце уроків образотворчого мистецтва в початковій школі у навчанні та вихованні школярів	39
2.2.	Дослідження стану організації уроків з образотворчого мистецтва під час дистанційного навчання	47
2.3.	Особливості побудови і проведення дистанційних уроків з образотворчого мистецтва у початковій школі	54
2.4.	Програмне забезпечення дистанційного навчання з образотворчого мистецтва у початковій школі	63
Висновки до другого розділу		76
ВИСНОВКИ		78
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ		81
ДОДАТКИ		88

ВСТУП

Актуальність дослідження. Інформатизація освіти в Україні – один з найважливіших механізмів, що зачіпає основні напрямки модернізації освітньої системи. Сучасні інформаційні технології відкривають нові перспективи для підвищення ефективності освітнього процесу. Змінюється сама парадигма освіти. Велика роль надається методам активного пізнання, дистанційним освітнім програмам. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012 - 2021 роки акцентує увагу вчителів на необхідності впровадження інноваційних досягнень психолого-педагогічної науки, інформаційно- комунікаційних технологій.

Події 2020 року привернули увагу всього суспільства до технологій дистанційного навчання. Пандемія Covid-19 на кілька місяців унеможливила очне навчання, а дистанційне стало єдиною доступною формою в системі середньої освіти (Зубарева, О., 2020). Дистанційне навчання у початковій школі – це виклик для усіх учасників освітнього процесу, оскільки найменші школярі ще не є достатньо організованими, щоб вчитися самостійно. Таким чином, перед педагогами постало непросте завдання – організувати роботу не тільки з учнями, але й налагодити тісний контакт з їхніми батьками.

Сьогодні використання технологій дистанційного навчання стало необхідністю в сучасній школі, й в найближчому майбутньому навряд чи ситуація істотно зміниться. Наразі гостро стоїть питання щодо запровадження дистанційного навчання у закладах загальної середньої освіти на основі сучасних цифрових технологій. Ці та інші обставини дають змогу зробити висновки про необхідність розроблення нових концептуальних засад організації дистанційного навчання в закладах загальної середньої освіти, аналізу практичного досвіду застосування дистанційного навчання для школярів, дослідження особливостей організації дистанційного навчання для здобувачів, які враховуватимуть сучасні зміни в структурі та змісті освіти,

тенденції використання цифрових технологій у навчанні, а також індивідуальні здібності та вікові особливості школярів.

Практичний досвід навчання образотворчому мистецтву під час повного та адаптивного карантину та аналіз особливостей організації освітнього процесу з використанням технологій дистанційного навчання у початкових класах дозволяє помітити відмінності у засвоєнні матеріалу та сприйнятті змісту онлайн-уроків учнями у порівнянні з традиційними уроками. Варто розглядати окремо певні аспекти проведення онлайн- уроків образотворчого мистецтва з використанням віртуального навчального середовища.

У галузі теорії й практики дистанційного навчання працює багато відомих вітчизняних учених. На особливу увагу заслуговують праці таких науковців, як: Т. Койчева, О. Колгатін, В. Кухаренко, І. Лещенко, В. Луговий, О. Малярчук, Н. Мукан, Н. Ничкало, В. Олійник, В. Пасічник, О. Рибалко, С. Сисоєва, Н. Сиротенко, О. Собаєва, П. Стефаненко, Б. Шуневич та ін.

З'ясовано, що питання наукового забезпечення дистанційного навчання, його проблеми та напрями вивчення знайшли своє відбиття в дослідженнях В. Бикова, О. Муковіза та ін. Окремі аспекти неперервної освіти й відкритого навчання, організаційно-педагогічні засади дистанційної підготовки фахівців відображено в працях Д. Бодненко, Т. Десятова, С. Лисенко, В. Лугового та ін.

Організаційно-педагогічні засади дистанційної освіти знайшли своє висвітлення в наукових працях О. Малярчук, В. Олійника, В. Пасічника, О. Собаєвої, Б. Шуневича та ін.

Актуальність теми і її недостатнє розкриття у науковій літературі зумовили вибір теми магістерської роботи **«Особливості організації уроків образотворчого мистецтва у умовах дистанційного навчання»**.

Мета дослідження – проаналізувати стан, вивчити досвід та особливості організації дистанційного навчання з образотворчого мистецтва.

Відповідно до мети визначено **завдання** дослідження:

1. Визначити та уточнити поняттєво-категоріальний апарат проблеми дослідження.
2. Обґрунтувати психолого-педагогічні засади дистанційного навчання образотворчого мистецтва в учнів початкової школи.
3. Описати наявне навчально-методичне забезпечення для дистанційних курсів та онлайн-занять з образотворчого мистецтва у початкових класах.
4. Здійснити моніторинг стану організації уроків з образотворчого мистецтва під час дистанційного навчання.
5. Розглянути особливості організації дистанційних уроків з образотворчого мистецтва.

Об'єкт дослідження – процес організації дистанційного навчання у початкових класах.

Предмет дослідження – особливості організації дистанційного навчання при вивченні образотворчого мистецтва у початкових класах.

Для розв'язання поставлених завдань в дослідженні використано комплекс **методів**:

- теоретичні: аналіз філософських, психологічних, педагогічних, дидактичних, праць із проблеми дослідження; метод системного аналізу для виокремлення й обґрунтування принципів, особливостей дистанційного навчання в початковій школі; уточнення сутнісних характеристик базових понять дослідження;
- емпіричні: спостереження за освітнім процесом, проведення опитування вчителів образотворчого мистецтва для вивчення стану організації дистанційних уроків.
- статистичні: узагальнення результатів опитування.

Практичне значення дослідження. Результати нашого дослідження можуть бути використані для вдосконалення змісту та форм організації дистанційних уроків, програм дистанційних курсів, електронних підручників, з образотворчого мистецтва для початкових класів.

Структура магістерської роботи. Магістерська робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг роботи – 93 сторінки.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

1.1. Розвиток дистанційного навчання у педагогічній теорії. Його сутність та завдання на сучасному етапі

Стрімкий розвиток інформаційних технологій та комп'ютерної техніки неминує призводить до інформатизації суспільства. Інформатизація суспільства – це глобальний соціальний процес, особливість якого полягає в тому, що домінуючим видом діяльності в сфері суспільного виробництва є збір, накопичення, продукування, обробка, зберігання, передача та використання інформації, здійснювані на основі сучасних засобів мікропроцесорної та обчислювальної техніки, а також на базі різноманітних засобів інформаційного обміну.

Процеси, що відбуваються у зв'язку з інформатизацією суспільства, сприяють не тільки прискоренню науково-технічного прогресу, інтелектуалізації всіх видів людської діяльності, а й створенню якісно нового інформаційного середовища соціуму, що забезпечує розвиток творчого потенціалу індивіда. Інформатизація освіти є одним із напрямків процесу інформатизації суспільства (Застело А. О., 2013).

Інформатизація впливає на всі сфери людської діяльності і є важливим фактором зміни якості життя суспільства. Поява нових інформаційних технологій впливає і на культуру. Як зазначає С. Сисоєва, мінімальний рівень культури в минулому передбачав лише обов'язкові навички читання та письма, а тепер сьогодення вимагає обов'язкові навички по прочитанню і створенню гіпертекстових документів (Ільченко, В. Р. & Гуз, К. Ж., & Олійник, І. М., 2020). Це обумовлює формування інформаційної культури, яка охоплює сукупність усіх цінностей в інформаційній сфері, створених людством протягом різних етапів історичного розвитку.

На сучасному етапі модернізації та розвитку освіти інформатизація й індивідуалізація засобів навчання, створення інтелектуальних дидактичних систем, які сприяють підвищенню ефективності освітнього процесу є пріоритетним напрямком. Впровадження інформаційних технологій повинно допомогти освіті вийти на якісно новий рівень розповсюдження знань.

Сьогодення потребує від освіти нового фахівця, який вміє швидко адаптуватися в умовах стрімкої зміни технологій, вміє за короткий обсяг часу обробляти великі обсяги інформації та постійно підвищувати свій професійний рівень.

У цьому контексті особливої уваги потребує питання розвитку системи дистанційної освіти. Саме з погляду на перспективи розвитку держави та забезпечення її конкурентоздатності на ринку освітніх послуг, все більшого впровадження в освітній процес набуває дистанційна освіта. А найбільш масштабного розвитку вона зазнала під час пандемії Covid-19.

Під час реформування освіти прогресивно розробляється концепція дистанційної освіти, що передбачає розробку 10 різноманітних технологій, зокрема технології змішаного навчання (blended learning). Звернення до сучасної психолого-педагогічної літератури, дисертаційних досліджень переконує у значній увазі науковців до проблем упровадження дистанційних технологій у навчальний процес. Так, науково-педагогічні засади дистанційного навчання розробляли вітчизняні вчені В. Кухаренко, О. Муковіз, В. Олійник, В. Рибалко, Н. Сиротенко, П. Стефаненко та ін. Проблемні питання розвитку дистанційної освіти присвячені роботи багатьох зарубіжних науковців, таких як: Р. Деллінг, Г. Рамбле, Д. Кіган, М. Сімонсон, М. Мур, А. Кларк, М. Томпсон, О. Андреев, М. Моїсеева, Є. Полат, В. Солдаткін, А. Хуторської та ін.

Актуальною вважаємо думку переважної більшості дослідників про те, що сучасна дистанційна освіта в Україні повторює традиційні форми заочного навчання, оскільки не використовує всі можливості принципово нових форм і методів навчання. Натомість у педагогічній літературі

дистанційне навчання розглядається як якісно нова форма освіти, що ґрунтується на принципах самостійності навчання учнів, сучасних педагогічних методах, технічних засобах передачі інформації як особливого типу освітньої діяльності, що робить процес гнучким, варіативним, багатовекторним, уможлиблює навчання учнів за індивідуальною освітньою траєкторією відповідно до особистісних потреб, інтересів і здібностей.

Історично дистанційна освіта наслідує різноманітні форми заочного навчання. Загалом відзначимо, що термін «дистанційне навчання» у наукових публікаціях вживається для позначення форм навчання, що існували до появи комп'ютерів: заочне, кореспондентське, домашнє навчання, екстернат, для яких характерно навчання на відстані, тобто дистанції.

Появі та розвитку дистанційної освіти, на думку В.Бикова, В. Кухаренко, сприяли: об'єктивні тенденції глобалізації світу, підвищення динаміки соціально-культурного розвитку суспільства і, як результат, поява нових потреб тих, хто навчається, щодо характеру отримання за цих умов якісної освіти; бурхливий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, їх всебічне впровадження практично у всі сфери життєдіяльності людини. Необхідність у зв'язку з цим широкого застосування інформаційно-комунікаційних технологій в освітній практиці як засобу навчання і предмета вивчення (Муковіз, О. П., 2014).

Ретроспективний огляд становлення дистанційного навчання дозволяє виокремити його найбільш значні події.

Засновником дистанційного навчання вважають британського винахідника І. Пітмена, який у 1840 р за допомогою поштових відправлень почав навчати стенографії студентів у Лондоні. Відповідно до нового методу («стенограма Пітмена») студенти переписувались з викладачами, виконували різні завдання і надсилали курсові роботи. Для цієї форми навчання у 1843 р. було створено безкоштовне товариство кореспондентського навчання стенографії, де могли навчатися всі бажаючі.

Вперше можливість отримувати освіту на відстані було реалізовано в 1858 р. у Лондонському університеті, коли кандидатам зі всього світу, незалежно від того, де і яким чином вони здобували освіту, було дозволено складання іспитів для отримання академічних ступенів бакалавра та магістра всіх спеціальностей (окрім медицини).

Перший заклад, який використав дистанційне навчання став Берлінський інститут вивчення іноземних мов, створений Ч. Тусеном і Г. Ланченштейдтом у 1856 р. Навчання в ньому відбувалося за перепискою, яке отримало назву «кореспондентське навчання» (corresponding learning). У 1877 р. шотландський Університет Святого Андрія запропонував кореспондентське навчання для підготовки жінок з різних країн на звання ліцензіата мистецтв. Впродовж наступних років дистанційну підготовку студентів запровадили: Королівський університет Канади (1889 р.); Чиказький університет (1891 р.); Квіслендський університет (1911 р.). Власне з кінця XIX ст. термін «кореспондентське навчання» поступився місцем терміну «дистанційне навчання» (distant education), що пов'язують із появою поняття у 1892 р. у каталозі заочних кореспондентських курсів Університету штату Вісконсін (США).

Значно зріс масштаб дистанційного навчання упродовж першої половини XX століття, завдяки масовому поширенню поштового, телеграфного, телефонного зв'язку, радіо та телебачення, можливості яких стали активно використовуватися учасниками навчального процесу. І вже у 40-х рр. XXст. створюється мережа спеціалізованих національних та міждержавних закладів дистанційного навчання. Зокрема на цей час (1939 р.) припадає заснування Французького національного центру дистанційного навчання (CNED). На сьогодні він має філіали у 120 країнах і здійснює навчання 185000 студентів за 2,5 тисячами навчальними курсами. Навчальний процес у цьому закладі здійснюється за допомогою супутникового телебачення, поширення відокремлених носіїв електронної інформації, електронної пошти, Інтернету та традиційних літературних

джерел. У 1969 р. засновано Британський Відкритий Університет, контингент студентів якого зараз перевищує 200000 осіб (Малярчук, О. В., 2008).

Наприкінці XX століття кількість вищих навчальних закладів, які здійснюють навчання студентів за дистанційною формою навчання стрімко збільшується. Аналізуючи досвід впровадження дистанційного навчання та її впровадження в системи освіти різних країн можна виділити основні причини щодо спонукання організації дистанційного навчання в закладах освіти (Малярчук, О. В., 2008): «поліпшення якості навчання; потреба учнів у вдосконаленні знань/умінь; переваги нових педагогічних технологій; зростаючий попит на нову форму навчання; отримання доходів; можливість постійної взаємодії педагогів і учнів; необхідність виживання в інформаційному суспільстві; можливість скорочення витрат на реорганізацію освіти; наказ міністерства; зменшення штату адміністративного персоналу».

Перелічені мотиви дали свої результати – в кінці 1997 року в 107 країнах світу діяло близько 1000 навчальних закладів, що мали дистанційну форму навчання. Кількість тих, хто отримав вищу освіту, використовуючи таку форму навчання, в 1997 р. складала близько 50 млн. чоловік, в 2000 р. – 90 млн., а за прогнозами в 2023 р. складатиме 120 млн. чоловік (Наливайко, О. О., 2017).

Цей період визнається реальним початком масового використання дистанційного навчання, становленням його як найбільш перспективної форми отримання освіти, що пов'язано з розвитком комп'ютерної техніки та широким використанням, починаючи з 80-х років минулого сторіччя, персональних комп'ютерів, а також розвитком мережних та телекомунікаційних технологій. Нова технологічна база потужно активізувала дистанційну форму освіти, яка в сучасних умовах доводить і стверджує свою актуальність і перспективність.

Сам же термін «дистанційне навчання» офіційно визнали у 1982 р., коли Міжнародна рада з кореспондентської освіти (International Council for

Correspondence Education - ICCE) змінила свою назву на Міжнародну раду з дистанційного навчання (International Council for Distance Education - ICDE).

Узагальнюючи викладене, можемо стверджувати, що з розвитком комунікаційних технологій, появою глобальної мережі Інтернет дистанційне навчання у світовому контексті зазнало значної трансформації.

Певну історію має дистанційне навчання у вітчизняній освіті. Так, вже у 20- х роках ХХ ст. в Україні виник різновид кореспондентського навчання – заочне навчання, яке широко використовувалося в навчальних закладах різного типу. Зокрема, у 1927р. Народний комісаріат освіти України організував заочне відділення у Дніпропетровському інституті народної освіти. З 1928 р. було відкрито Всеукраїнський заочний інститут народної освіти (ВУЗІНО).

З метою активізації роботи з розвитку дистанційного навчання в Україні це питання було розглянуто у 2005 р. на Колегії Міністерства освіти України. У документах Колегії наголошено на важливості розвитку системи дистанційного навчання, яке суттєво розширює можливості і підвищує конкурентоздатність вітчизняного ринку освітніх послуг, збільшує доступність до них різних соціальних груп та категорій населення, створює передумови для прискорення розвитку всіх стратегічно важливих сфер нашого суспільства і сприяє повноцінне входження України у світовий інформаційний простір, зберігаючи при цьому високоякісний людський капітал. Для організаційного забезпечення розвитку системи дистанційного навчання впродовж наступних років у Міністерстві освіти і науки України, створено Координаційну раду на базі Українського центру дистанційної освіти створено Український інститут інформаційних технологій в освіті Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут», сформовано першу мережу регіональних центрів системи дистанційного навчання.

Додамо, що нормативно-правове підґрунтя дистанційного навчання в

Україні забезпечує низка державних документів: Закон України «Про освіту» від 01.07.2014 р.; Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні, затверджена постановою МОН України від 20.12.2000 р., згідно якої дистанційна освіта є повноцінною формою навчання; Наказ МОН України «Про затвердження Положення про дистанційне навчання від 25.04.2013 р. No 466 (із змінами).

Перший заклад загальної середньої освіти в Україні, який отримав ліцензію на провадження освітньої діяльності без очного формату, став Центр освіти «Дистанційна школа «Оптіма».

У 2019-2020 навчальному році функціонувало 182 школи, в яких, зокрема, були учні на дистанційній формі навчання. Наразі за оперативною інформацією місцевих органів у сфері освіти таких шкіл уже 233. Серед них – 185 закладів загальної середньої освіти комунальної форми власності та 48 – приватної. 19 шкіл приватної форми власності здійснюють навчання тільки за дистанційною формою.

З урахуванням епідеміологічної ситуації Міністерство освіти і науки України оновило правила дистанційного навчання.

Через пандемію коронавірусу важливо, щоб освітній процес тривав та був якісним і безпечним.

Так, з 16 жовтня 2020 набуло чинності Положення про дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освіти, затверджене наказом Міністерством освіти і науки України (08.09.2020 р.).

Нове Положення розширює можливості для дистанційного навчання учнів – як за дистанційною формою здобуття освіти, так і при використанні технологій дистанційного навчання в інших формах здобуття освіти.

Технології дистанційного навчання дають змогу продовжувати освітній процес під час карантину та за інших надзвичайних обставин.

На сьогодні врегульовано можливість організації змішаного навчання. Заклад освіти може визначити режим роботи, за якого учні по черзі

відвідують заклад освіти для очних занять, а решту часу навчаються дистанційно.

Дистанційна форма навчання залишається цілком добровільною і вимагає подання відповідної заяви від батьків.

Відтепер для навчання за дистанційною формою учням не потрібно мати високий рівень успішності (10-12 балів), і насамперед ураховуються їхні інтереси, а саме:

- організація освітнього процесу повинна забезпечувати регулярну й змістовну взаємодію вчителів з учнями;
- за дистанційного навчання мають створюватися умови для забезпечення повноцінної участі в освітньому процесі осіб з обов'язковим урахуванням індивідуальної програми розвитку;
- для учнів, які не можуть взяти участь у синхронному режимі взаємодії з поважних причин, заклад забезпечує використання інших доступних засобів комунікації (телефони або електронна пошта);
- навчальний заклад забезпечує регулярне відстеження результатів навчання учнів, а також за необхідності надає їм підтримку в освітньому процесі;
- організація освітнього процесу обов'язково проводиться з дотриманням вимог щодо захисту персональних даних, а також санітарних правил і норм щодо формування розкладу навчальних занять, вправ для очей і постави, безперервної тривалості навчальної діяльності з технічними засобами навчання, часу для виконання домашніх завдань тощо.

Крім того, у Положенні зазначено, що організація дистанційного навчання має здійснюватися в межах робочого часу педагогічних працівників. Водночас заклад освіти самостійно визначає механізм контролю і якості дистанційного навчання. Спосіб, у який керівник закладу здійснюватиме контроль за виконанням освітніх програм учнями та педагогічними працівниками, схвалює педагогічна рада.

Отже ретроспективний огляд впровадження дистанційної форми навчання на теренах вітчизняної освіти дозволяє стверджувати її тотожність зарубіжному досвіду із суттєвим часовим прикоренням.

Як якісно новий рівень заочної форми навчання, яка закономірно набуває змін у зв'язку з появою, поширенням та використанням в освітніх цілях нових інформаційних технологій, розглядає дистанційне навчання С. Сисоєва. Вчена доводить, що дистанційне навчання вирішує багато вузьких місць традиційної заочної форми навчання, зокрема: відсутність систематичності у спілкуванні викладача й студента; недостатній рівень педагогічного управління процесом учіння; низький рівень інтерактивності навчання тощо (Моцик, Л. В., 2015).

На сьогодні, електронну дистанційну освіту розглядають, як вид навчання, в якому всі аспекти освітнього процесу базуються на комп'ютерних технологіях. Сучасні електронні технології освіти дозволяють створювати групи для навчання, керувати ними; проводити онлайн-тести; збирати й опрацьовувати результати; організовувати колективну роботу над завданнями (Нестеренко, О., 2020). Використання комп'ютерних технологій інтегровано в електронну освіту, що дозволяє створити єдиний навчальний простір, доступний для всіх учасників освітнього процесу (Моцик, Л. В., 2015).

Додамо, що у розгляді сутності дистанційної освіти і дистанційного навчання, більшість авторів визнає, що ідея не нова, оскільки її елементи реалізуються в заочній й екстернатній формах навчання.

Традиційна очна освіта також містить багато елементів, спільних з дистанційною. Зокрема: застосування комп'ютерів і телекомунікацій, що дають змогу трансформувати традиційні види занять; введення гнучкого графіка вивчення дисциплін; збільшення частки самостійної навчальної й дослідної роботи учнів; інші заходи, що дозволяють модифікувати цю форму освіти.

Дистанційне навчання у своїй основі базується на використанні комп'ютерних і телекомунікаційних технологій. При дистанційному навчанні забезпечується систематична й ефективна інтерактивність, причому не лише між тими, хто навчає, і тими, кого навчають, але й останніх між собою, незалежно від того, на якому носії розміщено основний зміст навчання. Така взаємодія здійснюється на основі комп'ютерних телекомунікацій, але зберігаються всі елементи навчально - виховного процесу (вчитель, підручник, засоби навчання, методи навчання й організаційні форми).

Поділяємо міркування сучасних вчених (В.Кухаренко, В.Овсянніков, Є.Полат та ін), про те, що застосування нових організаційних (технологічних) форм навчання принципово змінює спосіб одержання і засвоєння знань, а також взаємодію між учнем та вчителем.

Джерелом інформації в цих моделях є бази даних в освітньому просторі, координатором навчального процесу – вчитель, а інтерпретатором знань – учень. Як і будь-якій іншій освітній системі дистанційній формі навчання притаманні цілі, зміст, педагогічні технології, організаційні форми та засоби навчання. Окреслимо виділені складники.

Головною **метою** дистанційного навчання є надання однакових освітніх можливостей населенню у будь-яких районах країни за допомогою інформаційних і телекомунікаційних засобів, а також підвищення якісного рівня освіти (Опанасюк, Ю., 2016). Серед переваг дистанційного навчання є можливість навчатися у будь-якому зручному місці, темпі та часі.

Серед **завдань** дистанційного навчання (слідом за Є.Долинським (Тонконог, Н. І & Саєнко, Ю. О. & Олексієнко, Л. А. (2021)) виділимо:

– формування кожного учня як суб'єкта учіння, який усвідомлює свої потреби, мету та завдання навчально-пізнавальної діяльності, планує її зміст, здатний до самоорганізації у розподілі навчальних дій у часі та самоконтролю в процесі виконання, вміє відбирати матеріали та користуватися ними, усвідомлює результати своєї діяльності, а також має свій індивідуальний стиль мислення;

- становлення рефлексивних умінь та навичок студентів у процесі професійної підготовки як усвідомлення, розуміння, самопізнання і самооцінка ними власних досягнень, глибоке переосмислення своїх невдач, що сприяє формуванню відповідальності за результати навчання;
- посилення навчальної мотивації та становлення особистості; стимулювання інтелектуальної активності, становлення гуманної, творчої, активної, відповідальної й ініціативної особистості, яка б гармонійно поєднувала в собі духовний, психічний, інтелектуальний та інформаційний розвиток.

Сучасному суспільству потрібна масова якісна освіта, яка спроможна забезпечити зрослі вимоги до споживача та виробника матеріальних і духовних благ. Виконати соціальне замовлення суспільства через збільшення асигнувань на освіту, збільшення кількості навчальних закладів та іншими традиційними способами не в змозі навіть заможні країни. Тому поява дистанційної освіти – природна відповідь на освітні виклики часу, закономірний етап розвитку та адаптації освіти до сучасних умов.

Перевагою дистанційного навчання є активне стимулювання розвитку системи інформаційного забезпечення навчального процесу. Тож дистанційні технології навчання можна розглядати як природний етап еволюції традиційної системи освіти від дошки з крейдою до електронної дошки й комп'ютерних навчальних систем, від книжкової бібліотеки до електронної, від звичайного до віртуального класу (Власенко, Л. В., 2013).

Наведені факти переконують що дистанційна форма навчання є однією з прогресивних форм навчання XXI ст., оскільки їй притаманна відкритість, безперервність, економічність, доступність.

Попри позитивні тенденції у розвитку системи дистанційного навчання, Україна суттєво відстає у цій сфері від розвинутих країн і не в повній мірі задовольняє освітнім потребам суспільства. У зв'язку з цим науковці виділяють цілу низку проблем з впровадженням дистанційної форми навчання (Васьківська, Г. О., 2020). Серед яких:

- запровадження інформаційно-комунікаційних технологій в освіті і науці, включаючи систему дистанційного навчання (СДН), не визнано на державному рівні як одного з пріоритетних напрямів розвитку освіти, не координується і не розвивається на єдиній системній основі. Зокрема, відсутня координація і методичне забезпечення дистанційного навчання для різних рівнів освіти: загальної середньої, позашкільної, професійно-технічної, вищої та післядипломної. Відсутня система підготовки кадрів для СДН. Не розроблені єдині вимоги та рекомендації до спеціалізованого програмного, дидактичного і методичного забезпечення дистанційного навчання;
- відсутність комплексного підходу до створення національного освітньо-наукового інформаційного середовища України, яке б включало телекомунікаційну інфраструктуру, інформаційні ресурси освіти та науки, мережі електронних бібліотек, інформаційно-аналітичні системи управління освітою і наукою, що робить розвиток системи дистанційного навчання малоефективним і високо витратним, не сприяє приєднанню до європейських освітньо-наукових комп'ютерних мереж;
- відсутність бюджетного фінансування дистанційного навчання та інших складових інформаційного середовища. Не впроваджені механізми комплексного багатоканального фінансування інформаційно-комунікаційних технологій у сфері освіти і науки;
- несформованість та недосконалість нормативно-правової бази дистанційної форми навчання, тощо.

Підсумовуючи, можна сказати, що дистанційне навчання є перспективною формою організації процесу навчання, яка здатна забезпечити систему підготовки та безперервної підтримки високого рівня кваліфікації фахівців. Підвищує соціальну і професійну мобільність населення, підприємницьку та соціальну активність, рівень самосвідомості. Технології дистанційного навчання можуть упроваджуватись не лише в дистанційній, а й в інших формах навчання: очній, заочній, екстернаті.

Втім, використання ключових понять і термінів дистанційного навчання в дослідженнях багатьох науковців є дискусійним. Тому вважаємо однією з причин існування труднощів у розумінні поняття «дистанційне навчання» є теорико-методологічне обґрунтування його дефініцій, відсутність єдиного розуміння змісту базових визначень, пов'язаних з цим терміном. Можна нарахувати не менше тридцяти термінів-еквівалентів, що з'явилися впродовж останніх 15-20 років. З огляду на проблему визначення точного поняття «дистанційне навчання» виникає потреба у більш ґрунтовному дослідженні цього терміну.

1.2. Сутнісна характеристика основних категорій досліджуваної проблеми

Виховання та навчання учнів засобами образотворчого мистецтва було, є і завжди буде актуальним. З кожним роком образотворче мистецтво все сміливіше входить в життя школи. Адже всі розуміють, що прекрасне – добрий помічник у процесі навчання і виховання школяра. Так засобами образотворчого мистецтва виражається краса життя, природи, високі думки, почуття. Проте все це зараз відбувається в нових реаліях, які накладають на всіх учасників освітнього процесу карантинні обмеження: це і протиепідемічні заходи, і необхідність проводити максимальну кількість уроків дистанційно, що особливо складно для учнів з урахування особливостей організації занять з образотворчого мистецтва і, найголовніше – психологічна готовність учнів та вчителів адаптуватися до нових умов. Тому вважаємо за необхідне надати визначення ключовим поняттям нашої роботи: «дистанційна освіта», «дистанційне навчання», «дистанційний курс», «інформаційно-освітнє середовище», «технології дистанційного навчання» тощо.

Серед різноманітних форм навчання на сьогодні найбільш перспективним вважаємо дистанційне навчання. Отже воно також є ключовим у нашій роботі. Аналіз праць науковців із проблеми впровадження

дистанційного навчання доводить, що поняття «дистанційне навчання», «дистанційна освіта» мають різне трактування. Термін «дистанційна освіта» переважно використовується поряд або замість терміна «дистанційне навчання». Так, у «Концепції розвитку дистанційної освіти в Україні» вказано: «дистанційна освіта – це форма навчання, рівноцінна з очною, вечірньою, заочною та екстернатом, що реалізується, в основному, за технологіями дистанційного навчання» (Блощинський, І. Г., 2015).

Залежно від аспекту розгляду В. Кухаренко та В. Биков виділяють два можливі визначення дистанційної освіти (Воротникова І. П. & Якубов С. В., 2017) які частково пояснюють ототожнення «дистанційної освіти» та «дистанційного навчання»:

1. Дистанційна освіта – це різновид освітньої системи, в якій переважно використовуються дистанційні технології навчання та організації освітнього процесу;
2. Дистанційна освіта – одна з форм отримання освіти, за якої опанування тим чи іншим її рівнем за тієї або іншої спеціальності здійснюється в процесі дистанційного навчання.

Тобто, перше трактування відповідає загальному розумінню поняття освіта, а друге – поняттю «навчання») точніше його форми. Варто наголосити, що поняття «дистанційна освіта», визначене 1993 р. американськими дослідниками Г. Міллером (G. Miller) та М. Ханнименом (M. Honeyman,) [1] тлумачиться це явище як доступ до навчання, коли джерела інформації та здобувачі розділені у часі, або відстані (або і в часі, і на відстані). О. Муковіз вважає, що дистанційна освіта – це комплекс освітніх послуг, які надаються населенню за допомогою спеціального інформаційного освітнього середовища, що базується на засобах обміну начальною інформацією на відстані та вважає, що це новий прогресивний вид освіти, що виник в кінці ХХст. завдяки інформаційним технологіям навчання та на основі ідеї неперервної освіти (Жуковська, Д. В., 2010).

Грунтовний аналіз поняття «дистанційна освіта» наводить В.Овсяннікова та наголошує, що в сучасній теорії і практиці поряд з цим поняттям як синонім використовується також поняття «дистанційне навчання». Прикладом цього може бути таке визначення: «дистанційна освіта – це навчання на відстані. Навчання реалізується завдяки поєднанню поштового, радіо-, телевізійного, електронного зв'язків, телефону і газет за обмеженого безпосереднього контакту того, хто навчається, з вчителем або за повної його відсутності» (Кухта, І., 2020).

«Дистанційна освіта, стверджує З. Курлянд, –це комплекс освітніх програм, що призначені полегшити стратегію навчання, незалежну від щоденного контакту з вчителем, а засновану на кращому використанні самостійного навчання студентів» (Носач А. В., 2020).

Отже, дистанційна освіта є формою навчання, за якої переважає самостійне навчання з використанням сучасних технічних засобів трансляції інформації.

Згідно положення Про дистанційне навчання: «під дистанційним навчанням розуміється індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу у спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій» (Осадчук, С. Ю., 2013).

Важливим для нашої роботи узагальнення підходів у розумінні понять «дистанційне навчання» та «дистанційна освіта» зроблене В. Вішнівським та М. Гніденко. Окремі положення науковців вважаємо за необхідне навести.

Дистанційне навчання є *формою освіти*, поряд з очною та заочною, за якою в освітньому процесі використовуються кращі традиційні та інноваційні засоби і форми навчання, що ґрунтуються на комп'ютерних і телекомунікаційних технологіях. Основою освітнього процесу у дистанційному навчанні є цілеспрямована й контрольована інтенсивна

самостійна робота здобувача, котрий може навчатися в зручному для себе місці, за індивідуальним розкладом, маючи комплект спеціальних засобів навчання й погоджену можливість контакту з вчителем по телефону, електронною та звичайною поштою, а також очно.

Дистанційне навчання є цілеспрямованим *інтерактивним асинхронним процесом* взаємодії суб'єктів і об'єктів навчання між собою та із засобами навчання, причому процес навчання індиферентний до їхнього просторового розташування. Освітній процес проходить у специфічній педагогічній системі. Елементами цієї системи є підсистеми: мета навчання; зміст навчання; засоби навчання; організаційні форми навчання – ідентифікаційно-контрольна, навчально-матеріальна, фінансово-економічна та нормативно-правова.

Дистанційна освіта – *особлива, досконала форма*, яка поєднує елементи очного, очно-заочного, заочного й вечірнього навчання на основі нових інформаційних технологій та систем мультимедіа. Сучасні засоби телекомунікацій та електронних видань дають змогу подолати недоліки традиційних форм навчання, зберігаючи при цьому всі їхні позитивні риси.

Дистанційна освіта – *комплекс освітніх послуг*, що за допомогою спеціалізованого інформаційного освітнього середовища, що базується на засобах обміну навчальною інформацією на відстані. Інформаційно-освітнє середовище ДН становить системну сукупність, що організувалася із засобів передачі даних, інформаційних ресурсів, протоколів взаємодії, апаратно-програмного та організаційно-методичного забезпечення, яке орієнтується на задоволення освітніх потреб користувачів. Дистанційне навчання є однією з форм неперервної освіти, що покликана реалізувати права людини на освіту й отримання інформації.

Дистанційне навчання – *нова організація освітнього процесу*, що базується на принципі самостійного навчання здобувача. Середовище навчання характеризується тим, що учні в основному, а часто й повністю, віддалені від вчителя у просторі й часі, водночас вони мають можливість у

будь-який момент підтримувати діалог за допомогою засобів телекомунікації.

Дистанційне навчання – *сукупність інформаційних технологій, що забезпечують доставку здобувачам основного обсягу навчального матеріалу, інтерактивну взаємодію учасників у процесі навчання; надання учням можливості самостійної роботи із засвоєння навчального матеріалу, а також оцінювання їхніх знань та умінь у процесі навчання.*

Дистанційне навчання – *це універсальна гуманістична форма навчання, що базується на використанні широкого спектра традиційних і нових інформаційних та телекомунікаційних технологій, технічних засобів.* (Школьна, О. В., & Теслюк, С. А., 2021).

Загалом варто наголосити, що у науковій літературі представлено велику кількість визначень дистанційного навчання, що відображає різноманітні підходи до його розуміння, проте деякі з них мають синонімічний характер. Проведене дослідження дозволяє стверджувати, що науковці Є. Полат, С. Сисоєва, В. Биков та В. Кухаренко, О. Андреев і В. Солдаткін, Н. Жевакіна, О. Муковіз дають схожі визначення поняттю дистанційне навчання.

Нами був зроблений аналіз цих визначень, на підставі чого ми дійшли висновку, що всі наведені визначення відображають одну або декілька аспектів складного і багатогранного явища, пов'язаного з освітою на відстані за допомогою сучасної комп'ютерної техніки. Таким чином узагальненим визначенням поняття *дистанційне навчання*, на нашу думку, є форма незалежного навчання та здобуття знань, форма організації навчально-виховного процесу, за якою комплекс освітніх послуг надається на відстані за допомогою інформаційного навчального середовища та мультимедійних технологій, що передбачають інтерактивність.

Дистанційне навчання реалізується за допомогою створення дистанційного курсу – це комплекс електронних освітніх ресурсів, створених

для організації індивідуального та групового навчання з використанням інформаційно-комунікаційних технологій (Наливайко, О. О., 2017).

Група науковців, а зокрема В. Кухаренко, С. Березенська, К. Бугайчук, Н. Олійник, Т. Олійник, О. Рибалко, Н. Сиротенко, А. Столяревська дають інше визначення поняттю «дистанційний курс». Вони вважають, що це запланована вчителем навчальна діяльність для обробки і засвоєння структурованої інформації.

Ми поділяємо думку В. Бикова та В. Кухаренко за якою дистанційний курс – це комплекс навчально-методичних матеріалів та освітніх послуг, які створені у віртуальному інформаційно-освітньому середовищі для організації дистанційного навчання на основі технологій дистанційного навчання.

Інформаційно-освітнє середовище ЗЗСО – системно організована сукупність засобів передавання інформації, принципів взаємодії учасників навчального процесу, дидактичного, організаційного та методичного забезпечення, яка орієнтована на задоволення потреб тих, хто навчається.

Інформаційно-освітнє середовище на базі інформаційно-комунікаційних технологій – системно організована сукупність засобів передавання даних, інформаційних ресурсів, протоколів взаємодії, апаратно-програмного, організаційного та методичного забезпечення, що орієнтована на задоволення потреб користувачів (Кондратова, Л. Г., 2019).

Інформаційно-освітнє середовище прямо чи опосередковано впливає на процеси становлення особистості в сучасних умовах. Отже, воно виконує інформативну та комунікативну функції, а також сприяє реалізації тих видів діяльності, що пов'язані з використанням комп'ютера та засобами нових інформаційних технологій.

Дистанційне навчання відбувається за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчання у спеціалізованому середовищі, що створене на основі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій. Ці технології характеризуються

широким використанням електронних підручників та комп'ютерних навчальних програм за допомогою комп'ютерних мереж.

Згідно «Концепції розвитку дистанційної освіти в Україні» технології дистанційного навчання складаються з педагогічних та інформаційних технологій. Педагогічні технології дистанційного навчання – це технології опосередкованого активного спілкування вчителів з учнями з використанням телекомунікаційного зв'язку та методології індивідуальної роботи студентів з структурованим навчальним матеріалом, представленим у електронному вигляді.

Інформаційні технології дистанційного навчання – це технології створення, передачі і збереження навчальних матеріалів, організації і супроводу навчального процесу дистанційного навчання за допомогою телекомунікаційного зв'язку (Іваненко, М. В., 2020). Технології дистанційного навчання – комплекс освітніх технологій, включаючи психолого-педагогічні та інформаційно-комунікаційні, що надають можливість реалізувати процес дистанційного навчання у навчальних закладах та наукових установах (Кілочок, В. Р., 2021).

О. Муковіз виокремлює дві основні технології подання інформації у дистанційному навчанні: синхронну та асинхронну (Муковіз, О. П., 2014) (табл.1.1).

Таблиця 1.1

Розповсюджені синхронні та асинхронні технології в ДН

	Синхронні	Асинхронні
Відео	Відеоконференції	Відеоматеріал, телепередача
Аудіо	Аудіоконференції	Аудіоматеріал, радіопрограма
Інформація (дані)	Комп'ютерна відеоконференція, Інтернет чат	Web-сторінка, електронна пошта, компакт-диск з навчальним матеріалом, підручник, навчальний посібник

Отже можна зазначити, що технології дистанційного навчання— це сукупність освітніх педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій методів форм та засобів, мета якої отримати високий рівень навчання при використанні дистанційних курсів та реалізації дистанційного навчання в навчальних закладах.

Впровадження дистанційних технологій у навчальний процес спрямоване на глибше розуміння навчального матеріалу; формування таких компетенцій як: комунікативні (безпосереднє спілкування за допомогою засобів мережі), інформаційні (пошук інформації з різних джерел та можливість її критичного осмислення), самоосвіти (вміння навчатись самостійно).

Діяльність учня змінюється у напрямі від одержання знань до їх пошуку. При дистанційній формі навчання вчитель поєднує в собі якості викладача, тьютора, консультанта і менеджера навчального процесу. Вчитель стає ключовою фігурою в дистанційному навчанні.

З аналізу досвіду зарубіжних шкіл робимо висновок, що в більшості випадків розробник курсу і тьютор – це та ж сама особа. За визначенням

О.Муковіза, тьютор – це вчитель-консультант, наставник, керівник навчальної групи, що вивчає курс, займається методичною підготовкою і проводить групові практичні заняття (тьюторіали), надає допомогу у виконанні контрольних робіт, перевіряє й оцінює їх, проводить консультації й надає психологічну, педагогічну підтримку та індивідуальну допомогу учням у розв'язанні навчальних проблем (Грушина, І. В., 2017). Завданнями вчителя-тьютора є створення та підтримка моделі ефективного навчання, відповідальність за підтримку дискусійного напрямку, передача спеціальних знань та відомостей, забезпечення комфортного психолого- педагогічного клімату у класі. (Гевко І. & Невмержицька О., 2019).

1.3. Психолого-педагогічні особливості дистанційного навчання учнів молодшого шкільного віку

Одним з основних принципів навчання є індивідуальний підхід до дитини, який включає глибоке вивчення особистості дитини, у тому числі особливостей її психічного розвитку. Саме на основі цих знань учитель планує свою подальшу роботу. Особливо важливим є дослідження особливостей психічного розвитку дітей молодшого шкільного віку, тому, що, орієнтуючись на них, учитель повинен побудувати свою діяльність таким чином, щоб із самого початку навчання не відбити у школярів бажання вчитися.

У школі дослідженню особистості дитини, її психічних передумов приділяється дуже багато уваги, бо вчитель визначає цілі та завдання уроку, підбирає відповідний дидактичний і наочний матеріал, обирає способи подання знань, виходячи з вікових психофізіологічних особливостей кожного учня – його інтересів, темпераменту, особливостей емоційно-вольової сфери та можливостей. Учитель, вивчаючи молодшого школяра, його темперамент, повинен використовувати специфічні методи і засоби, за допомогою яких він може вдало впливати на дитину, формуючи найкращі якості особистості та сприяючи її всебічному гармонійному розвитку. Особливо актуальним вивчення психолого-педагогічних особливостей молодшого школяра є в умовах організації дистанційного навчання.

Молодшим шкільним віком прийнято вважати вік дітей приблизно від 6-7 до 10-11 років, що відповідає рокам їх навчання в початкових класах. Це вік спокійного і рівномірного фізичного розвитку. Збільшення росту і ваги, витривалості йдуть досить рівномірно і пропорційно. Кісткова система молодшого школяра ще знаходиться в стадії формування – окостеніння хребту, грудної клітки, таза, кінцівок ще не довершено, у кістковій системі ще багато хрящової тканини. Відбувається функціональне удосконалення мозку – розвивається аналітико-систематична функція кори; поступово змінюється співвідношення процесів порушення і гальмування: процес

гальмування стає усе більш сильним, хоча як і раніше переважає процес порушення, і молодші школярі перебувають здебільшого, у збудливому й імпульсивному станах. Прихід до школи вносить найважливіші зміни в життя дитини. Різко змінюється весь уклад її життя, її соціальний стан у колективі, родині. Основною, ведучою діяльністю стає відтепер навчання, найважливішим обов'язком – обов'язок учитися, здобувати знання. А навчання – це серйозна праця, що вимагає організованості, дисципліни, вольових зусиль дитини. Школяр включається в новий для нього колектив, у якому він буде жити, учитися, розвиватися цілих 11 років. (Пономаренко, Т. І., 2020).

Основною діяльністю, його першим і найважливішим обов'язком стає навчання – придбання нових знань, умінь і навичок, нагромадження систематичних відомостей про навколишній світ, природу і суспільство. Зрозуміло, далеко не відразу в молодших школярів формується правильне відношення до навчання. Вони поки не розуміють навіщо потрібно учитися. Але незабаром виявляється, що навчання – праця, що вимагає вольових зусиль, мобілізації уваги, інтелектуальної активності, самообмежень. Якщо дитина до цього не звикла, то в неї настає розчарування, виникає негативне відношення до навчання. Для того, щоб цього не трапилося вчитель повинен вселяти дитині думку, що навчання – не свято, не гра, а серйозна, напружена робота, однак дуже цікава, тому що вона дозволить довідатися багато нового, цікавого, важливого, потрібного. Важливо, щоб і сама організація навчальної роботи підкріплювала слова вчителя (Опанасюк, Ю., 2016).

Спочатку учні початкової школи добре вчаться, керуючись своїми відносинами в родині, іноді дитина добре вчиться по мотивах взаємин з колективом. Велику роль грає й особистий мотив: бажання одержати гарну оцінку, схвалення вчителів і батьків. Спочатку в неї формується інтерес до самого процесу навчальної діяльності без усвідомлення її значення. Тільки після виникнення інтересу до результатів своєї навчальної праці формується інтерес до змісту навчальної діяльності, до придбання знань. От ця основа і є

сприятливим ґрунтом для формування в молодшого школяра мотивів навчання високого суспільного порядку, зв'язаних зі справді відповідальним відношенням до навчальних занять.

Формування інтересу до змісту навчальної діяльності пов'язано з переживанням школярами почуття задоволення від своїх досягнень. А підкріплюється це почуття схваленням, заохоченням вчителя, навіть маленький успіх, найменше просування вперед. Молодші школярі відчують почуття гордості, особливий підйом сил, коли вчитель хвалить їх. Великий виховний вплив вчителя на молодших школярів пов'язаний з тим, що вчитель із самого початку перебування дітей у школі стає для них незаперечним авторитетом. Авторитет учителя – найважливіша передумова для навчання і виховання в молодших класах. Для молодших школярів навчальна діяльність стає провідною і набуває характерних особливостей. Своєрідність навчальної діяльності полягає в тому, що її зміст в основному складають наукові поняття та зумовлені ними узагальнені способи розв'язання завдань, а її основна мета та головний результат – засвоєння наукових знань та відповідних їм умінь (Опанасюк, Ю., 2016).

У структурі навчальної діяльності виділяють такі компоненти, як мета (засвоєння певних знань, умінь та навичок), навчальні ситуації (завдання), навчальні дії та операції, контроль і оцінка, мотиви й форми спілкування учнів з учителем та між собою. Структура навчальної діяльності складається поступово. Складнішими стають її цілі, які тепер визначаються змістом шкільного навчання. Оволодіння останнім вимагає не тільки активності, але й формування в учнів нових дій, найважливішими серед яких є мислительні та мовні. Вони необхідні для усвідомлення дітей у їх здійсненні. амец е послуговує важливою умовою розвитку пізнавальної активності дітей, їх інтересу до навчання (Пономаренко, Т. І., 2020).

Ознайомлюючи учнів із послідовністю навчальних дій, слід розрізняти предметні та мислительні дії. При цьому важливо домагатися, щоб предметні дії набували мислительних форм за належної узагальненості, скороченості

(«згорнутості») та усвідомленості. Наприкінці другого класу учні поступово починають виконувати окремі компоненти навчальної діяльності шляхом саморегуляції. Передусім це стосується розуміння загального способу вирішення завдання та визначення власних можливостей під час розв'язання тих чи інших конкретно-практичних завдань. Особливої уваги вимагають навчальні дії, спрямовані на виділення й відображення головних, істотних характеристик предмета, що вивчається. Такі дії інтенсивно формуються в другому класі: учням пропонують переказати оповідання своїми словами, скласти план переказу, коротко записати умову задачі тощо. Не менш важливим є вміння (хоча на його формування звертають недостатньо уваги) самостійно ставити перед собою навчальні цілі перед вирішенням тих чи інших конкретно-практичних завдань. В умінні перетворювати конкретно-практичні завдання в навчально-теоретичні виявляється найвищий рівень розвитку навчальної діяльності молодших школярів. Учень прагне знайти загальний спосіб розв'язання серії конкретно-практичних завдань, а не намагається методом спроб і помилок вирішувати кожен окремо. Формується такий спосіб через теоретичний аналіз кількох задач та знаходження спільного в їх умовах (Пономаренко, Т. І., 2020).

Упродовж молодшого шкільного віку помітна певна динаміка ставлення дітей до навчання. Навчальна діяльність у початкових класах стимулює, насамперед, розвиток психічних процесів безпосереднього пізнання навколишнього світу – відчуття і сприйняття. Молодші школярі відрізняються гостротою і свіжістю сприйняття, свого роду споглядальною допитливістю. Молодший школяр з живою цікавістю сприймає навколишнє середовище, що з кожним днем розкриває перед ним усе нові і нові сторони (Воротникова, І. П., & Ковальчук, В. І., 2017).

У процесі навчання відбувається перебудова сприйняття, воно піднімається на більш високу ступінь розвитку, приймає характер цілеспрямованої і керованої діяльності. У процесі навчання сприйняття поглиблюється, стає більш аналізуючим, диференційованим, приймає

характер організованого спостереження. (Воротникова, І. П., & Ковальчук, В. І., 2017).

Деякі вікові особливості торкаються уваги школярів початкових класів. Основна з них – слабкість довільної уваги. Можливості вольового регулювання уваги, керування нею на початку молодшого шкільного віку обмежені. Довільна увага молодшого школяра вимагає так званої близької мотивації. Якщо в старших учнів довільна увага підтримується і при наявності далекої мотивації (вони можуть змусити себе зосередитися на нецікавій і важкій роботі заради результату, що очікується в майбутньому), то молодший школяр зазвичай може змусити себе зосереджено працювати лише при наявності близької мотивації (перспективи одержати відмінну оцінку, заслужити похвалу вчителя, краще усіх впоравитися з завданням і т.д.). Значно краще в молодшому шкільному віці розвинута мимовільна увага. Усе нове, несподіване, яскраве, цікаве саме по собі привертає увагу учнів, без усяких зусиль з їх боку.

Вікові особливості пам'яті в молодшому шкільному віці розвиваються під впливом навчання. Вони краще, швидше запам'ятовують і надовше зберігають у пам'яті конкретні відомості, події, обличчя, предмети, факти, ніж визначення, описи, пояснення. Молодші школярі схильні до механічного запам'ятовування без усвідомлення значеннєвих зв'язків усередині матеріалу, який запам'ятовується (Воротникова І. П. & Якубов С. В., 2017).

Основна тенденція розвитку уяви в молодшому шкільному віці – це удосконалювання уяви, яка має відтворюючу роль. Вона зв'язана з представленням раніше сприйнятого чи створенням образів відповідно до даного опису, схеми, малюнка і т.д. Уява, яка відтворює, удосконалюється за рахунок все більш правильного і повного відображення дійсності. Творча уява як створення нових образів, зв'язана з перетворенням, переробкою вражень минулого досвіду, з'єднанням їх у нові сполучення, комбінації, також розвивається. Під впливом навчання відбувається поступовий перехід від пізнання зовнішньої сторони явищ до пізнання їхньої сутності. Мислення

починає відбивати істотні властивості й ознаки предметів і явищ, що дає можливість робити перші узагальнення, перші висновки, проводити аналогії. На цій основі в дитини поступово починають формуватися елементарні наукові поняття (Воротникова, І. П., & Ковальчук, В. І., 2017).

Молодший шкільний вік – вік досить помітного формування особистості. Для нього характерні нові відносини з дорослими й однолітками, включення в цілу систему колективів, в новий вид діяльності – навчання, що являє собою ряд серйозних вимог до учня. В молодшому шкільному віці закладається фундамент поведінки, відбувається засвоєння моральних норм і правил поведінки, починає формуватися суспільна спрямованість особистості. Характер молодших школярів відрізняється деякими особливостями. Насамперед вони імпульсивні – схильні негайно діяти під впливом безпосередніх імпульсів, спонукань, не подумавши і не зваживши всіх обставин. Причина – потреба в активній зовнішній розрядці при віковій слабості вольової регуляції поведінки (Шкіндер, К. А., 2021). Віковою особливістю є і загальна недостатність волі: молодший школяр ще не має великого досвіду тривалої боротьби за досягнення поставленої мети, подолання труднощів і перешкод. Він може опустити руки при невдачі, зневіритися у своїх силах і можливостях. Нерідко спостерігається примхливість, упертість. Звичайна причина цього – недоліки сімейного виховання.

Молодші школярі дуже емоційні. Емоційність позначається, по-перше, в тому, що їхня психічна діяльність зазвичай зафарбована емоціями. Усе, що діти спостерігають, про що думають, що роблять, викликає в них емоційно-забарвлене відношення. По-друге, молодші школярі не вміють стримувати свої почуття, контролювати їх зовнішній прояв, вони дуже безпосередні і відверті у вираженні радості, горя, суму, страху, задоволення чи невдоволення. По-третє, емоційність виражається в їхній великій емоційній нестійкості, частій зміні настроїв, схильності до афектів, короткочасним і бурхливим проявам радості, горя, гніву, страху. З роками усе більше

розвивається здатність регулювати свої почуття, стримувати їхні небажані прояви. Великі можливості надає молодший шкільний вік для виховання колективістських відносин. За кілька років молодший школяр накопичує, при правильному вихованні, важливий для свого подальшого розвитку досвід колективної діяльності – діяльності в колективі і для колективу. Вихованню колективізму допомагає участь дітей у суспільних, колективних справах. Саме тут дитина здобуває основний досвід колективної суспільної діяльності (Шкіндер, К. А., 2021).

Основним компонентом змісту розвивального навчання є система наукових понять. Навчання будується як оволодіння учнями загальним принципом розв’язання задач певного класу. Для усвідомлення загального способу учень має його сконструювати у процесі виявлення, аналізу та змістового узагальнення умови задачі, тобто провести дослідження. Істотним чинником успішності дослідження може бути його здійснення у формі діалогу, коли учні вільно обмінюються думками щодо «відкриття» нового способу. Виходячи з цього, спільну навчальну роботу учнів у системі розвивального навчання розглядають як необхідну, органічно пов’язану зі змістом, форму навчального процесу (Г.А.Цукерман). Вивчення особливостей спільної навчальної роботи в системі розвивального навчання, умов її ефективності, впливу на соціальний та розумовий розвиток молодших школярів має значення для подальшого становлення та розвитку системи, практичного її застосування. «Спільна навчальна робота учнів як предмет психолого-педагогічного вивчення» включає три підрозділи, в яких міститься аналіз наукових підходів до вивчення роботи учнів у групі над розв’язанням учбової задачі та вплив такої роботи на розвиток дитини» (Гаврілова, Л. Г., 2016). Значення спілкування як одного з чинників ефективності діяльності людини обґрунтовано у працях О.О. Бодальова, Б.Ф.Ломова, О.О.Леонтьєва та ін. Показано, зокрема, що саме спілкування зі значущими дорослими й ровесниками є провідним джерелом становлення особистості, формування важливих властивостей її моральної сфери, світогляду.

Систематичне використання спільної навчальної роботи учнів в умовах традиційної початкової школи : а) дозволяє учням на більш високому рівні засвоювати знання, краще орієнтуватися в навчальному матеріалі; б) позитивно впливає на розвиток пізнавальних процесів, таких як мислення, пам'ять, мовлення.

Спільна навчальна робота молодших школярів за умови її ефективної організації підвищує ступінь задоволеності учнів шкільним життям, знижує ступінь конфліктності у класному колективі. Умови, необхідні для ефективного введення та застосування групових форм організації навчального процесу : а) підготовка учнів до роботи в групі ровесників, спочатку в ігровій формі, потім на навчальному матеріалі; б) підготовка вчителя : знайомство з теорією та практикою організації спільної навчальної роботи учнів; в) організація роботи учнів в парі , потім в групі; г) в групу мають входити діти з різними навчальними можливостями; д) регламентація ролей в групі та усвідомлення учнями мети роботи; е) застосування групової роботи можливе на уроках різних типів і на різних етапах, вибір форми організації навчального процесу залежить від мети, яку ставить вчитель; ж) після проведення групової роботи необхідна рефлексія спільної роботи по розв'язанню певного завдання та характеру спілкування. Проте за умов дистанційного навчання виникає проблема в організації спільної навчальної роботи учнів.

Молодший шкільний вік – важливий сензитивний період у становленні особистісного розвитку учня. Саме тут закладаються основи моральних знань, норм, формується свідомо- емоційне ставлення до навколишнього середовища. Психологічною основою формування здатності до особистісного зростання є процес засвоєння цінностей життя і їх перетворення в змістовні елементи уявлень про моральні якості особистості. Таким чином, молодший шкільний вік характеризується наступними основними особливостями: художньо-образним мисленням дитини та

потребою учнів у довірливому підкоренні дорослому, який турботливо і уважно керує їхнім розвитком.

Вчителі повинні пам'ятати ці особливості та враховувати їх і при організації дистанційного навчання, а також дотримуватися санітарних норм, передбачених законодавством.

Метою використання дистанційного навчання є надання учням можливості освоєння вимог освітніх програм безпосередньо за місцем проживання або тимчасового перебування (знаходження).

Основними елементами системи дистанційного навчання є: освітні онлайн-платформи; цифрові освітні ресурси, які розміщені на освітніх сайтах; skype – спілкування; e-mail; електронні носії мультимедійних програм до підручників; електронні посібники, розроблені з урахуванням вимог законодавства.

Вчителі початкових класів, які здійснюють навчання з використанням дистанційних освітніх технологій, вправі застосовувати наявні електронні засоби навчання або створювати власні.

Психолого-педагогічний супровід в процесі дистанційного навчання – це процес, спрямований на надання психолого-педагогічної допомоги суб'єктам процесу дистанційного навчання (вчителю та учню) у побудові та реалізації процесу навчання. Такого супроводу дуже потребують молодші школярі, адже вікові особливості їх ще не дозволяють повністю опанувати освітню програму в дистанційному режимі. Тому дистанційне навчання передбачає кілька напрямів роботи зі шкільним психологом, якого необхідно залучати до співпраці. Серед цих напрямів наступні:

- аналітико-діагностичний (вивчення індивідуальних особливостей особистості учнів початкових класів, виявлення пізнавальних інтересів, визначення індивідуального стилю пізнавальної діяльності тощо);
- просвітницький (заходи, спрямовані на підвищення загальної психологічної грамотності учасників дистанційного навчання);

- консультативний (спрямований на взаємодію педагога-психолога з різними групами учасників дистанційного процесу навчання); з учителем початкових класів, для рекомендацій у створенні психологічних умов навчання.

Йдеться про певні психологічні механізми, що забезпечують високий рівень мотивації та індивідуально диференційований підхід до навчання). Психолого-педагогічний супровід молодших школярів при дистанційному навчанні дозволить забезпечити психологічний комфорт усім учасникам цього процесу.

Висновки до першого розділу

1. Встановлено, що внаслідок інформатизації відбувається вплив на всі сфери людської діяльності та з'являються нові інформаційні технології. Під час реформування освіти та у наслідок пандемії коронавірусу прогресивно розробляється концепція дистанційної освіти, що передбачає розробку різноманітних технологій, у тому числі технології змішаного навчання.

Дистанційне навчання розглядається як якісно нова форма освіти, що ґрунтується на принципах самостійності навчання учнів, сучасних педагогічних методах, технічних засобах передачі інформації як особливого типу освітньої діяльності, що робить процес гнучким, варіативним, багатовекторним, уможливорює навчання учнів за індивідуальною освітньою траєкторією відповідно до особистісних потреб, інтересів і здібностей.

2. Уточнено, що передумовами виникнення форм дистанційного навчання є: нова освітня парадигма, яка визначила пріоритети розвитку відкритої освіти; позитивна динаміка соціально-економічного й науково-технічного розвитку; посилення інтеграційних та демократичних процесів в освіті та суспільстві в цілому; інформатизація освіти та впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у навчальний процес вищих закладів освіти; швидкий розвиток інформаційних технологій; поява

навчальних освітніх середовищ, платформ дистанційного навчання як засобу реалізації завдань дистанційної освіти.

Головною метою дистанційного навчання є надання однакових освітніх можливостей населенню у будь-яких районах країни за допомогою інформаційних і телекомунікаційних засобів, а також підвищення якісного рівня освіти.

3. Спираючись на дослідження вітчизняних вчених виокремлено низку властивостей дистанційної освіти: гнучкість, модульність, паралельність, далекодія, асинхронність, рентабельність.

Використання ключових понять і термінів дистанційного навчання в дослідженнях багатьох науковців є дискусійним. У розділі схарактеризовані базові поняття дослідження.

Зокрема:

- дистанційне навчання – сукупність інформаційних технологій, що забезпечують доставку студенту основного обсягу навчального матеріалу, інтерактивну взаємодію студентів та викладачів у процесі навчання; надання студентам можливості самостійної роботи із засвоєння навчального матеріалу, а також оцінювання їхніх знань та умінь у процесі навчання;
- технології дистанційного навчання – це сукупність освітніх педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій методів форм та засобів, мета якої отримати високий рівень навчання при використанні дистанційних курсів та реалізації дистанційного навчання в навчальних закладах.

Проведений аналіз наукової літератури дозволив сформулювати та узагальнити особливості організації дистанційного навчання: визначення вибору моделі дистанційного навчання; принципова зміна способу одержання і засвоєння знань та умінь; нова роль вчителя; нові форми взаємодії вчителя і учня чи групи учнів; тощо.

Було виділено основні психолого-педагогічні особливості молодшого школяра, серед яких:

- характерна риса сприйняття інформації учнями початкових класів – неточності та помилки при диференціюванні чи усвідомленні подібних об'єктів. Довільна увага молодшого школяра вимагає так званої близької мотивації, при якій дитина може змусити себе зосереджено працювати (перспектива отримати гарну оцінку, похвалу вчителя, найкраще впоратися із завданням);
- вікові особливості пам'яті у молодшому шкільному віці розвиваються під впливом навчання. У молодших школярів більше розвинена наочно-образна пам'ять, ніж словесно-логічна;
- успіхи у навчанні сприяють формуванню адекватної самооцінки дітей, у той час, як невдачі призводять до формування комплексів неповноцінності або розвитку синдрому хронічної неуспішності, тощо.

РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ УРОКІВ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА У УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

2.1. Місце уроків образотворчого мистецтва в початковій школі у навчанні та вихованні школярів

Про необхідність навчання дітей образотворчого мистецтва наголошували видатні педагоги-просвітники Західної Європи Я.-А. Коменський, Дж. Локк, Ж.-Ж. Русо. Вони стверджували, що образотворче мистецтво у загальноосвітній школі допоможе вирішити її основні завдання, адже воно відіграє важливу роль у пізнанні та розвитку чуттєво-емоційного ставлення дітей до оточуючої дійсності, розвитку їх природних обдарувань. У подальшому науковці (С. Русова, В. Сухомлинський, В. Мухіна) довели значення образотворчого мистецтва у вихованні та розвитку дитини.

Спілкування з мистецтвом може стимулювати дитину займатися художньою діяльністю та розвивати свої навички. Завдяки знайомству з чужою творчістю малюк може використовувати свої знання із спостережень у своїх власних художніх експериментах. Він також має можливість спробувати раніше вивчені художні техніки.

Творчість учня нерозривно пов'язана з роботою уяви, пізнавальною й практичною діяльністю. Ще В.О. Сухомлинський стверджував: витoki здібностей і обдарування дітей – на кінчиках їхніх пальців. Іншими словами, чим більше майстерності в дитячій руці, тим розумніша дитина [8]. Для дитини малюнок, як зазначає О. Дронова, є формою й засобом комунікації з іншими людьми та однолітками, її самовираження, самоствердження, а також картиною світу. Для батьків дитини малюнок – певний шлях до порозуміння з нею, до гармонізації родинних стосунків. Для фахівців у галузі початкової та дошкільної освіти (педагогів та психологів), дитячий малюнок – це своєрідна матриця внутрішнього світу, розвиток всієї сфери особистості дитини, її соціалізації, «Я – концепції». Сучасні підходи до цього визначаються діагностичними корекційно-розвивальними і арт-

терапевтичними можливостями малювання, яке потенційно слугує сенсомоторному розвитку, соціалізації дитини, гармонізації її стосунків із соціумом, збереженню здоров'я та розвитку особистісних сфер: інтелектуальної, емоційно-чуттєвої, мотивів і потреб, соціально-комунікативної, ціннісної та ін. (Волобуєва Т.Б., 2005).

У процесі створення зображення дитини формуються спостережливість, естетичне сприйняття, художній смак, творчі здібності. Образотворча діяльність надає можливість доступними засобами висловити емоційний стан дитини, її ставлення до навколишнього світу, вміння самостійно створювати прекрасне, а також бачити його у творах мистецтва

Таким чином, образотворче мистецтво, виконуючи такі функції, як освітня, експресивна, комунікативна, соціальна, терапевтично-діагностична, відіграє надзвичайно важливу роль у розвитку початківця.

1. Освітня функція мистецтва забезпечує розумовий розвиток дитини.

Спостереження за творами мистецтва є ефективним способом для заохочення дитини до художньої діяльності. Освітня функція художнього творіння пов'язана з освітнім впливом мистецтва, оскільки вплив творчості підтримує когнітивний розвиток дитини. Це полегшує розуміння просторових та колористичних відносин, розвиває здатність відтворювати форми. Також образотворча діяльність тісно пов'язана із пізнанням навколишнього середовища. Діти відтворюють у малюнку, ліпленні, аплікації те, що раніше сприйняли, з чим вони вже знайомі. Здебільшого, роботи створюються за уявленням або з пам'яті. Слід зазначити, що ці види діяльності потребують розвитку зорової та зорово-моторної пам'яті, утворення виразних зорових уявлень, що стимулює роботу уяви. Багато про що діти дізнаються із розповідей, художньої літератури і повинні виразно уявити собі те, про що дізнаються через слово, образи літератури, а нерідко й самі вигадують теми і сюжети для малюнків. Отож, у процесі мистецької

діяльності уточнюються уявлення дітей про властивості та якості предметів. У цьому беруть участь зір, дотик, рухи рук.

Під керівництвом вихователя діти поступово набувають здатності аналізувати предмет, порівнювати предмети та їх частини за величиною, формою, кольором і в той же час сприймати предмет в цілому (Архипова С., 2009).

Дослідження В.А. Езикеєвої показують зміни образу, створюваного дітьми 5-6 років відповідно із отриманням ними досвіду і підвищенням розумової активності в процесі творчості (Давайло А.А., 2001).

Отже, образотворча діяльність сприяє розумовому вихованню та розвитку наочно-образного мислення.

2. Мистецтво сприяє естетичному розвитку учня.

Відомо, що малювання є найважливішим засобом естетичного виховання. Ще художники Давньої Греції вважали, що навчання малювання необхідно не тільки для багатьох практичних ремесел, але і є важливим для загальної освіти і виховання. Специфіка занять з малювання, ліплення, аплікації та конструювання дають широкі можливості для пізнання прекрасного, розвитку у дітей емоційно-естетичного відношення до реальності. Образотворча діяльність показує світ реально існуючої краси, формує переконання, естетичний смак, впливає на поведінку.

Кожен вид зображуваної діяльності, крім загального естетичного впливу, має свій специфічний вплив на дитину. Наприклад, малювання впливає на розвиток відчуття кольору, вчить бачити красу у поєднання різних кольорів та відтінків. Ліплення впливає на розвиток відчуття форми. Учень початкової школи реально відчуває шматок глини, солоного тіста чи пластиліну, може змінити його, самостійно надавши йому потрібну форму. Аплікація, в свою чергу, підводить дитину до узагальнення форми і вираження її за допомогою силуету. Конструювання допомагає навчити дитину поєднанню різноманітних об'ємів і форм, що сприяє кращому розвитку конструктивної творчості (Дронова О., 2005).

Отож, за умови дотримання всіх психолого-педагогічних вимог на заняттях з образотворчого мистецтва у дітей, розвиваються їх творчі здібності, що є одним із найважливіших завдань естетичного виховання.

3. Фізичний розвиток.

Для створення малюнка, ліплення, аплікації потрібно виявити зусилля, докласти праці, оволодіти навичками користування ножицями, олівцем і пензлем, солоним тістом і пластиліном. Правильне користування цими матеріалами та інструментами вимагає певної затрати фізичних сил, трудових зусиль і навичок. Засвоєння вмінь і навичок пов'язане із розвитком таких волевих якостей як увага, наполегливість, витримка. У дітей виховується вміння працювати, досягати бажаних результатів.

Дослідники зазначають, що в процесі творчості (під час малювання, ліплення, аплікації) у дітей активно формується зорова пам'ять, розвивається дрібна моторика кисті, пальців рук, що необхідно для подальшого навчання письма у школі. Також під час занять виробляється правильна навчальна постава, оскільки образотворча діяльність майже завжди пов'язана із статичним положенням і певною визначеною позою (Мандзій П.О., 2001).

Важливою є також участь дітей у підготовці до занять і прибиранні після них – це допомагає закріпленню навичок акуратності, привчає до чистоти і порядку. В образотворчій діяльності поєднується розумова і фізична активність. Ця діяльність є засобом розвитку свідомості, цілеспрямованості і самостійності у виконанні роботи, наполегливості, уміння довести справу до кінця, акуратності, уміння зайнятись корисною справою (Дронова О., 2005).

4. Соціальна функція мистецтва і духовно-моральний розвиток дитини.

Мистецтво також відіграє важливу соціальну функцію. Учень, представляючи у своїх творах різних людей, їхні стосунки і ролі, в яких вони з'являються, навчається називати і визнавати їх. Завдяки цьому дитина збагачує знання про соціальні відносини в цілому, а також про стосунки з

близькими, однолітками та дорослими. Варто поговорити з дитиною про представлені ситуації, міжособистісні відносини між людьми, зображеними на малюнку.

Сучасне бурхливе навколишнє життя дає дітям багато вражень, які потім, як у дзеркалі, знаходять відображення у дитячих малюнках, аплікаціях, ліпленні. Роботи дітей набувають зацікавленого, активного, емоційного характеру. Образотворча діяльність може бути використана для виховання любові до усього кращого, справедливого, для поглиблення тих почуттів, які у них виникають. У процесі творчості дитина знову пригадує ті явища і події, які хоче передати, знову переживає ті почуття, які були викликані даною подією. Якою б простою й недосконалою була робота дитини, вона цінна тим, що зберігає в собі задуми, прагнення, почуття маленького митця.

Важливою в моральному розвитку дитини є колективна робота на заняттях з образотворчого мистецтва. Такі заняття сприяють вихованню товарищескості, дружніх взаємин, вмінню працювати разом і ділитись матеріалами, що є дуже важливим в сучасному світі індивідуалів. Колективні перегляди робіт привчають дітей бути уважними до роботи однолітків, справедливо і прихильно їх оцінювати, радіти не лише за свої, а й за загальні роботи (Калініна Е., 2002).

5. Комунікативна функція мистецтва і самовираження дитини в малюнку.

Майже з самого початку людського життя мистецтво також було функцією спілкування, що дозволяє виражати та передавати зміст, який не може бути переданий усно. Це є важливим засобом комунікації не тільки для людей, які не мають мови або мають особливі потреби, а й для дітей. Функція зв'язку також пов'язана з проекцією, пов'язаною з дизайном емоцій та бажань. Для педагогів, психологів чи батьків це може бути першим важливим натяком на стан або проблеми дитини (Литвиненко С.А., 2005).

6. Діагностично-терапевтична функція мистецтва забезпечує особистісний розвиток дитини.

Художня робота дитини надає безцінні діагностичні дані. Спосіб подачі фігури сім'ї, місце розташування малюка проти однолітків найбільш часто обговорюються педагогами і психологами і є цінною підказкою щодо функціонування дитини. Дошкільнятам дуже важко говорити про свої проблеми та емоції. З одного боку, це пов'язано з проблемами розпізнавання та називання емоцій, а з іншого – з почуттям сорому. Тому часто, уявляючи складну ситуацію, власну поведінку або почуття, дітям намалювати набагато легше, ніж про це говорити. Дошкільники, як правило, не мають достатнього словника, щоб вільно і точно розповісти свої емоції та почуття. Графічне подання стає альтернативою словесному вираженню.

У таких випадках особливо важливо поговорити з дитиною про її роботу. Те, що вона скаже, коли коментує свою роботу, може виявитися настільки ж важливим, як сама робота. Дитина має можливість уточнити і розширити зміст малюнка, а педагог може отримати додаткову інформацію. Психологи використовують спеціальні тестові креслення в діагностичному процесі, наприклад, тест Family Figure («Малюнок сім'ї»). Вони повинні тлумачитися відповідно до певного ключа, який потребує фахової підготовки фахівця. Проте, будь-яка людина, яка знає дитину та є її уважним спостерігачем, спонтанний малюнок дитини може надати дуже важливу інформацію і рекомендації з питань функціонування і проблем. Часто це єдиний спосіб отримати цю інформацію. Саме тому, безумовно варто цікавитись художньою творчістю дитини (Котляр В.П., 2009).

Окрім цього, під час уроків з образотворчого мистецтва у дитини розвивається чутливість, спостережливість, фантазія, уява, пам'ять та концентрація, контроль власної уваги і самооцінка, відбувається сенсорне, трудове та художнє виховання (Кашуба Л.І., 2001):

- **сенсорне виховання.** У процесі образотворчої діяльності діти безпосередньо, наочно, чуттєво знайомляться з предметами і явищами, їх

властивостями і якостями, формою, кольором, розмірами, положенням у просторі. Діти визначають і називають ці властивості, порівнюють предмети, знаходять подібність і відмінні риси;

- **трудове виховання.** Щоб створити малюнок, дитині необхідно проявити певні зусилля спрямовані на спостереження предмета, виявлення та зображення його особливостей. Необхідно оволодіти технікою роботи різноманітними матеріалами. У процесі образотворчої діяльності діти навчаються організовувати своє робоче місце;

- **художнє виховання.** В образотворчій діяльності дитина керується задумом, спрямовує свої зусилля на створення образу таким, яким він був задуманим. У своєму малюнку дитина фіксує не лише те, що запам'ятала про предмет, але й те, що вона про нього думає, як вона його відчула. В уявленні про предмет включається те, що було сприйнятим у різні періоди та при різних обставинах. Із цього комплексу в уяві дитини створюється образ, який дитина і виражає у малюнку. Характерна риса художньої творчості полягає у тому, що виразити певне явище можна, тільки створивши його зображення. Дитина не може створити образ, не володіючи, хоча б певною мірою здатністю передавати в малюнку, аплікації, ліпленні притаманні предметам властивості: форму, колір, будову. Вміння зображувати не можна відокремлювати від завдань художнього сприймання: воно повинно стати засобом художньої виразності. Основним завданням художнього виховання засобами зображувальної діяльності слід вважати розвиток здатності передавати певний зміст за допомогою виразних образів. Таким чином, завдання художнього виховання засобами образотворчої діяльності полягають у педагогічному керівництві процесами, пов'язаними із створенням виразного образу, а саме: естетичного сприймання самого предмета, формування уявлення про його властивості і загальний образ, розвитку здібності уявляти на основі отриманих вражень, втілювати задум у малюнку, ліпленні, аплікації шляхом оволодіння виражальними засобами кольорів, ліній, форм.

Таким чином, дитяча творчість – це один із найважливіших засобів всестороннього розвитку, прояву художньо-творчих здібностей та формування творчої особистості. Мистецтво допомагає формувати в дітей емоційно-ціннісне ставлення до світу. Потреба в художній діяльності пов'язана із бажанням дитини виразити себе, утвердити свою особисту позицію. Важливою у цьому є творча особистість самого педагога та підтримка з боку сім'ї, розуміння того, що мистецтво – це не тільки візуально привабливі речі, а частина духовної культури людства.

2.2. Дослідження стану організації уроків з образотворчого мистецтва під час дистанційного навчання

У період кризи, причиною якої для освіти в усьому світі стала пандемія, яскраво відображаються управлінські рішення, спрацьованість колективу та розуміння спільної стратегії дій. Реформу освіти та впровадження НУШ (Нової Української Школи) в Україні доповнює реформа децентралізації, відповідно до якої повноваження, фінансова та управлінська автономія передаються на місця, у громади.

У зв'язку з запровадженням загальнонаціонального карантину ми вирішили провести дослідження стану реалізації дистанційного навчання з образотворчого мистецтва у початковій школі.

Мета опитування – з'ясувати, як було організоване дистанційне навчання з образотворчого мистецтва в умовах вимушеного довготривалого карантину та які труднощі виникли у вчителів.

В опитуванні взяли участь 34 респонденти (вчителів) з 8 шкіл. Анкету для опитування було розіслано в освітянські спільноти та надіслано на електронні адреси шкіл. Респонденти анонімно відповіли на 8 питань (Додаток А).

Розглянемо статистику деяких запитань.

71,6 % опитаних засвідчили, що навчання у їхньому закладі освіти здійснюється в онлайн режимі, а педагоги працюють виключно з дому. 20,3% опитаних періодично відвідують школу відповідно до сформованого графіку чергування. 0,4% опитаних щоденно відвідує навчальний заклад через вимогу керівництва.

Рис. 2.1

Аналізуючи умови доступу до техніки серед опитаних, ми отримали наступні результати:

- менше 1% опитаних не мають доступу до жодного типу Інтернет-зв'язку в домашніх умовах;
- 5,5% опитаних не мають доступу до провідного типу Інтернет-зв'язку в домашніх умовах;
- всього 9 респондентів вказали, що не мають доступу до жодного виду техніки;
- 46% опитаних мають домашній персональний комп'ютер чи ноутбук у персональному доступі, 54% — розділяють доступ до вказаних гаджетів разом з родиною;
- 34% опитаних мають вдома планшет у персональному доступі, 66% — розділяють доступ до гаджета разом з родиною;
- 73% опитаних мають персональний смартфон, 27% — розділяють доступ до смартфона з родиною.

Що стосується найпоширеніших програм та додатків, які респонденти використовують для роботи з учнями в онлайн режимі, то 92% опитаних надають перевагу Viber й комбінують використання цієї програми з іншими ресурсами. Також відповіді вказують на те, що чим більший вік респондентів, тим більшою серед них є частка тих, хто активно використовує сайт школи й менша частка тих, хто користується платформою YouTube.

Також, 8,7% опитаних вказали, що не володіють необхідними навичками роботи з технікою та програмним забезпеченням.

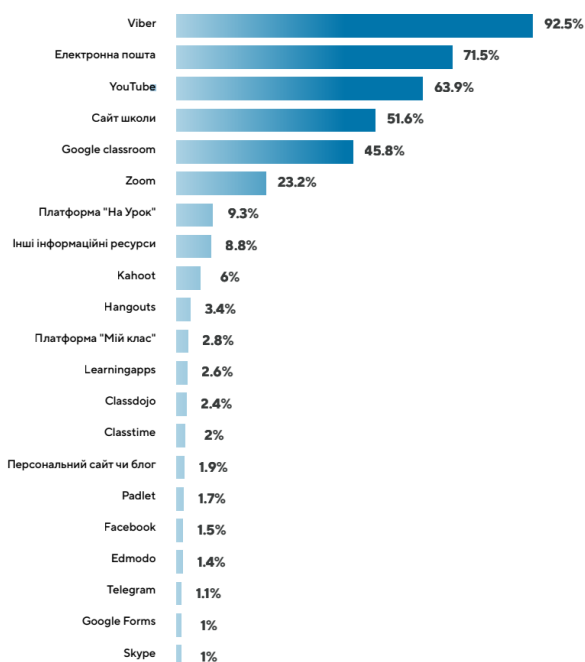

Рис. 2.2

Найпопулярнішою формою оцінювання учнів серед більшості респондентів виявилось оцінювання практичних робіт, які учні надсилають як фото. Таким методом користується 85% опитаних.

За відповідями 55% учителів, для них однією з ключових проблем дистанційного навчання стала неможливість ефективно контролювати рівень засвоєння навчального матеріалу учнями. 18% учителів поскаржилися, що не можуть точно визначити рівень навчальних досягнень учнів. Не менш важливим викликом для вчителів виявилися проблеми технічного характеру (38%), зв'язку з учнями (41%), браку досвіду дистанційного навчання (37%). Ми відслідкували, що тим школам, які налагодили дистанційну роботу під час попередніх карантинів (або мали таку потребу через учнів, які не могли відвідувати уроки), простіше реалізувати дистанційне навчання у діючих умовах. Усе це змушує переважну більшість вчителів витратити більше часу на підготовку до уроків та проведення дистанційних занять, порівняно із аудиторними заняттями.

Які сервіси Ви використовували для проведення онлайн уроків (в режимі реального часу)?

Учителям пропонувалися такі варіанти відповіді:

Zoom, Skype, Google Meeting, уроки онлайн не проводили.

На діаграмі, що подана на рис. 2, показано, як розподілився вибір учителів стосовно сервісів для проведення уроків онлайн. Учителі мали можливість указати кілька сервісів, якими вони користувалися. Найбільш активно вчителі використовували Zoom (майже 70 %). Друге місце посідає Skype (понад 20%), а третє – Google Meet (більше 7%). Опитування показало, що деякі вчителі онлайн-уроки не проводили.

Рис. 2.3

Якою була тривалість одного уроку онлайн (в режимі реального часу)?

На діаграмі зображено розподіл тривалості онлайн уроків образотворчого мистецтва (мал. 3). Можемо побачити, що 42,1 % опитаних учителів проводили уроки образотворчого мистецтва, що тривали 40 хвилин. Ймовірно це пов'язано з часом використання безкоштовної версії Zoom. Більше часу, ніж триває традиційний урок, а саме 50 хвилин, відводили на онлайн уроки понад 10,4 % учителів.

Рис. 2.4

На питання про те, які форми роботи використовуються на уроках образотворчого мистецтва вчителі відповіли: 85 % педагогів використовують онлайн-зустрічі та демонстрацію презентації, ще 10 % пропонують учням відеоролики з інформацією та послідовністю виконання практичної роботи, і лише 5 % учителів використовують програми для малювання чи ліплення в режимі реального часу. Такі показники не є випадковими, адже на запитання: «Чи проходили ви додаткове навчання щодо організації дистанційного навчання з образотворчого мистецтва?», - лише 20 % вчителів відповіли «так», а решта – 80% не проходили додаткового навчання.

Рис. 2.5

Результати дослідження показали, що:

- в школах, повноцінне навчання онлайн, майже 100% вчителів регулярно проводять онлайн уроки за розкладом, лише в деяких школах до 20% вчителів надсилають матеріал та завдання для самостійного опрацювання, якість навчання майже не зменшилась, виникають поодинокі індивідуальні проблеми;
- навчання образотворчому мистецтву було зведено до демонстрації навчальних презентацій та відеороликів з послідовністю виконання практичної роботи. Це є справжньою проблемою для повноцінного формування в учнів усіх компетенцій. Через використання таких форм роботи вчитель не може здійснювати контроль та надавати допомогу за необхідності, а діти втрачають інтерес до образотворчої діяльності.

Можна зробити висновки, що такі дистанційні уроки є неефективними, адже не проводяться підготовчі вправи, відпрацювання різних технік.

Підсумовуючи, звертаємо увагу на те, що Положення про дистанційне навчання наразі не відповідає реаліям у школах і потребує швидких та докорінних змін. Карантин — це системне сезонне явище для українських шкіл, тому налагоджена законодавча база, доступ до сучасної техніки та володіння актуальними навичками роботи в режимі онлайн є вимогою часу, а не точковою проблемою в умовах пандемії. Варто переглянути Деякі питання документування управлінської діяльності, щоб школи могли перейти на документообіг онлайн, а також робити більший акцент на здобуття реальних та практичних навичок роботи з ІКТ кожним працівником навчального закладу під час підвищення кваліфікації.

Проаналізувавши результати проведеного нами дослідження, ми розробили психолого-педагогічні рекомендації для батьків та вчителів щодо забезпечення якісного дистанційного навчального процесу(Власенко, Л. В., 2013):

Для вчителів:

- враховуйте індивідуальні особливості (темп та тип сприймання, тощо) учнів – це дозволить дитині якісніше засвоїти матеріал;
- діліть клас на підрупки або учнів по парам – такі заходи забезпечать дисципліну, уважність учнів та рівень засвоєння матеріалу;
- використовуйте більше візуального матеріалу (кольорові презентації) під час уроку – це розвине сприймання, забезпечить якість засвоєння знань та розвине уяву учнів;
- урізноманітнюйте навчальний матеріал (додавати фільми, мультфільми, відео з YouTube) – це дозволить підвищити пізнавальний інтерес учнів та забезпечити якість засвоєних знань.

Для батьків:

- допоможіть дитині організувати навчальний простір (робоче місце, освітлення, всі необхідні матеріали, зручність розташування гаджетів) – це допоможе створити комфортні умови для навчання;
- попіклуйтесь також про тишину і щоб дитину ніхто не турбував під час уроків (брати, сестри, домашні тварини, самі батьки) – такі заходи забезпечать уважність і сконцентованість на навчальному процесі;
- навчіть дитину навичкам тайм-менеджменту, – допоможіть їй розпланувати свій день з урахуванням часу на власні потреби та відпочинок – це забезпечить зібраність дитини, вміння планувати свій час якісно і допоможе адаптуватися до нових умов;
- стимулюйте пізнавальний інтерес дитини – цікавтеся вивченим матеріалом, по максимуму використовуйте отримані навички і знання в повсякденному житті – це підвищить мотивацію та інтерес до навчання, сформує ціннісне ставлення до отриманих знань;
- урізноманітнюйте навчальний процес – залучайте додаткові навчальні ресурси (пізнавальні програми, відео), що дозволить розширити коло знань, канали сприймання та засвоєння інформації;
- пропонуйте дитині альтернативні способи пізнання – такі заходи дозволять засвоїти необхідну інформацію, запобігти конфліктам та сформувати власний (зручний і цікавий) стиль навчання та навички інформальної освіти;
- демонструйте дитині свої досягнення, акцентуйте її увагу на тому, що і ви постійно навчаєтесь також, це сприятиме підтримці її у навчанні та розвиватиме мотивацію до пізнання та досягнення цілей.

2.3. Особливості побудови і проведення дистанційних уроків з образотворчого мистецтва у початковій школі

Образотворче мистецтво – один із важливих предметів у початкових класах. У процесі виховання почуттів і творчого розвитку особистості урок образотворчого мистецтва відіграє незамінну роль. Він здатний ввести маленьку людину у світ творчості, якоюсь мірою прилучити її до скарбів художньої культури. Урок може принести дитині перші творчі радощі, а радість творчості – одна з найбільших радощів на землі.

Уроки образотворчого мистецтва у початковій школі – це ті заняття, які, перш за все формують творчість дитини, розвивають її емоційно-почуттєву сферу, нестандартне мислення, вміння бачити прекрасне у навколишньому, її естетичне ставлення до життя. Завдання, які на сьогодні стоять перед педагогікою мистецтва, вирішуються в основному на уроках образотворчого мистецтва, тому вимоги до цих уроків дуже високі. На думку В.П. Котляра «... заняття образотворчим мистецтвом повинні бути організовані за законами мистецтва, що передбачає: а) нестереотипність, структурну різноманітність, структурну режисуру;

б) залучення учнів до співпереживання, створення відповідного щодо теми уроку емоційного настрою, чому сприятиме включення до сценарію уроку ігрових, казкових моментів, використання інших видів мистецтв (художнього слова, музики, елементів театрального дійства, кіно фрагментів);

в) наявність трьох основних структурних елементів уроку (відповідно до законів будь-якої художньої творчості): сприйняття, формування творчого задуму, його посильна творча реалізація» (Варенцова Г.В. & Ершова Л.В., 2014).

Головною формою організації навчання при викладанні образотворчого мистецтва у дітей молодшого шкільного віку є урок (як правило комбінований). Кожен урок має бути логічно завершеним, водночас він є частиною системи уроків, зв'язаних між собою загальною метою і завданням

даного конкретного предмету. Структура уроку та ж, що і з інших дисциплін: організаційний момент, пояснення нового матеріалу, самостійна робота учнів, закріплення нового матеріалу, підведення підсумків. Кожен елемент структурного поділу характерний для усіх уроків, але час, відведений на будь-який із них, змінюється в залежності від мети та завдань уроку.

Уроки малювання мають чітку градацію у початковій школі (відносно основного виду образотворчої діяльності): урок малювання з натури, уроки малювання на тему або тематичне малювання; уроки ліплення; уроки декоративно-прикладного мистецтва; уроки-бесіди, і кожен з них несе своє образотворче та емоційне навантаження.

Розробляючи зміст уроку образотворчого мистецтва, готуючи конспект слід користуватися його дидактичною структурою. На початку конспекту вчитель образотворчого мистецтва розробляє такі положення.

1. Вид діяльності.
2. Тема уроку.
3. Мета уроку (навчальна, розвивальна, виховна).
4. Обладнання уроку.
5. Техніка виконання.
6. Використання класної дошки.
7. Термінологічний словничок.
8. Методи і прийоми, для застосування вчителем на уроці.
9. Види мистецтв, що інтегруються на уроці.

За діючою програмою передбачено чотири головні види занять з образотворчого мистецтва: малювання з натури, декоративно-графічні роботи, бесіди про образотворче мистецтво та малювання на теми з навколишнього життя. Кожному з них властивий певний тип уроку. Але найпоширенішим у викладанні цієї дисципліни є тип змішаного уроку, структуру якого становлять такі елементи:

I. Організаційний етап (1 хв.)

Передбачає підготовку учнів до навчальної діяльності, доцільну організацію робочого місця. Робота вчителя на цьому етапі повинна бути спрямованою на створення у класі ділової атмосфери та психологічної готовності учнів до спілкування і навчання. До початку уроку визначаються чергові або „лаборанти”, які готують всі необхідні художні матеріали і приладдя. Цей етап може бути як на початку, так і в середині уроку, під час зміни різновидів навчально-пізнавальної і творчої практичної діяльності. Даний етап уроку повинен бути динамічним, не затрачати багато часу.

II. Актуалізація опорних знань. Повторення вивченого матеріалу (2 хв.)

Має на меті відтворення знань, умінь і навичок учнів, які мають стати основою для засвоєння нових понять та аспектів. Повторюються необхідні для роботи на даному уроці набуті раніше знання, закріплюється образотворча термінологія за допомогою розв’язання кросвордів, тестових завдань.

На даному етапі варто перевірити домашнє завдання. При викладанні образотворчого мистецтва, окреме домашнє завдання художньо-творчого характеру може бути відсутнім. Замість художньої практичної роботи можна запропонувати учням провести спостереження за явищами природи та предметним середовищем, дібрати репродукції творів мистецтва для спостереження та аналізу, віршовані та музичні уривки.

III. Мотивація навчальної діяльності. Повідомлення теми і мети уроку (2 хв.)

Етап підготовки учнів до активного і свідомого засвоєння нового навчального матеріалу та художньої творчої діяльності. На цьому етапі відбувається мотивація учнів до активного сприйняття нового навчального матеріалу, визначення мети і завдань уроку, доведення практичного значення роботи на уроці, створення позитивного емоційного настрою, формулювання проблемних завдань, показ учнівських робіт, виконаних на подібну тему чи в тій же техніці.

IV. Засвоєння нового матеріалу. Навчально-пізнавальна робота

1.Теоретико-аналітична робота (5—10 хв.)

На початку даного етапу уроку важливо добре організувати увагу учнів з метою покращення процесу сприймання нового матеріалу. Проводиться бесіда чи розповідь учителя з метою пояснення нового матеріалу з використанням термінологічного словничка, аналіз творів образотворчого, декоративно-ужиткового мистецтва, про місце і роль естетичного в житті людей. У ході бесіди вчитель постійно активізує процес сприймання вдало дібраними запитаннями.

На даному етапі відбувається інструктаж і демонстрація роботи з новими художніми матеріалами, запис нових слів в індивідуальні термінологічні словнички. Вчитель організовує роботу з репродукціями, творами мистецтва, показ наочних посібників, фрагментів педагогічних програмних засобів навчання, рухомих моделей.

2.Підготовчі вправи (3—5 хв.)

Виконання короткочасних вправ – тренувальних чи навчальних, які відповідали б навчальній чи розвивальній меті уроку і допомагали при виконанні основного завдання.

Вправи в повітрі, в альбомі олівцем; вправи з основ кольорознавства (на поєднання, на утворення додаткових кольорів, на заливку, вливання кольору в колір, на знайомство з окремими техніками живопису); вправи на засвоєння прийомів ліплення, роботи з папером; виконання ескізів декоративних композицій, композиційних схем, тематичних малюнків; аналіз пропорцій, будови тіла тварин і птахів; аналіз натурної постановки; пояснення послідовності дій.

3.Пояснення послідовності виконання завдання. Композиційне розміщення зображення (1—2 хв.)

Виконання вчителем педагогічного малюнка крейдою на дошці, пензлем і фарбою на планшеті. Демонстрація варіантів тематичної композиції, комбінація аплікативних засобів на дошці, створення робочого ескізу майбутньої композиції. На завершення даного етапу уроку вчитель

демонструє педагогічний малюнок, який вдало доповнює пояснення нового матеріалу. За дистанційного навчання варто використовувати онлайн-дошки та інші інструментарії.

V. Закріплення нового матеріалу. Творча практична робота

1. Самостійна робота учнів під керівництвом учителя (25—30 хв.)

Учитель керує роботою учнів, вказує на недоліки (але не малює учневі в альбомі), звертає увагу на типові помилки. Виконує графічне повторне пояснення на полях роботи учня послідовності виконання завдання (якщо дитина має труднощі при виконанні завдання). Задля можливості такої фронтальної перевірки в умовах дистанційних уроків вчителю варто використовувати спеціальні сервіси для миттєвої перевірки та корекції робіт учнів, тощо. (див. підр. 2.4.)

VI. Підсумок уроку. Аналіз та оцінювання робіт (3—5 хв.)

Встановлюється, які знання, уміння і навички здобули учні на даному уроці. Проводиться аналіз робіт учнів, оцінювання та організовується виставка. З метою розвитку зв'язного мовлення та критичного мислення учнів здійснюється взаєморецензування, взаємоаналіз робіт однокласників.

VII. Домашнє завдання (1 хв)

Учням повідомляється інформація про домашнє завдання, роз'яснюється методика виконання, звертається увага на типові помилки. На уроках образотворчого мистецтва практична робота повинна виконуватися в класі. Дітям пропонуються такі завдання з метою підготовки до наступного уроку: підшукати репродукції, прочитати художній твір дитячої літератури, провести спостереження, виконати короточасні зарисовки, підібрати лексику і сполучення слів, необхідні для розповіді про виконане завдання.

Вище зазначені етапи уроку включаються при написанні конспекту уроку образотворчого мистецтва. Кожен етап уроку повинен бути методично правильним, змістовним, побудованим відповідно до характеру матеріалу, який вивчається. На кожному етапі уроку слід дбати про збагачення і

активізацію словникового запасу, поповнення його образотворчою термінологією.

У дидактиці існують різноманітні класифікації уроків, проте єдиної та універсальної класифікаційної схеми створити неможливо з огляду на багатоманітність цілей, завдань, методів тощо. Утвердилися такі основні типи уроків, які належать і до уроків мистецтва: урок введення в тему, урок розширення і поглиблення теми, урок узагальнення. Більш деталізований варіант типології передбачає урок вивчення нового матеріалу, урок повторення і закріплення матеріалу, урок комплексного застосування отриманих знань і вмінь учнів, урок систематизації та узагальнення знань і вмінь учнів, урок перевірки і контролю освітніх результатів, а також комбінований урок, який одночасно вирішує декілька перелічених вище завдань.

Кожен тип уроку має свою структуру, тобто етапи побудови уроку, їх послідовність, взаємозв'язки між ними. Характер елементів структури визначається завданнями, які слід постійно вирішувати на уроках певного типу, щоб найбільш оптимальним шляхом досягти тієї чи іншої дидактичної, розвиткової та виховної мети уроку.

***Комбінований урок:** перевірка виконання учнями домашнього завдання практичного характеру; перевірка, оцінка і корекція раніше засвоєних знань, навичок і вмінь; відтворення і корекція опорних знань учнів; повідомлення теми, мети і завдань уроку та формування мотивації учіння; сприймання й усвідомлення учнями нового матеріалу; осмислення, узагальнення і систематизація нових знань; підсумки уроку і повідомлення домашнього завдання. З усіх зазначених типів комбінований урок найпоширеніший. Йому належить 75-80 відсотків загальної кількості уроків, що проводяться.

*** Урок засвоєння нових знань:** перевірка домашнього завдання, актуалізація і корекція опорних знань; повідомлення теми, цілей і завдань уроку; мотивування учіння; сприймання й усвідомлення учнями фактичного

матеріалу, осмислення зв'язків і залежностей між елементами вивченого матеріалу; узагальнення і систематизація знань; підсумки уроку; повідомлення домашнього завдання.

*** Урок формування навичок і вмінь:** перевірка домашнього завдання, актуалізація і корекція опорних знань, навичок і вмінь; повідомлення теми, цілей і завдань уроку; актуалізація мотивації учіння учнів; вивчення нового матеріалу (вступні, мотиваційні та пізнавальні вправи); первинне застосування нових знань (пробні вправи); самостійне застосування учнями знань у стандартних ситуаціях (тренувальні вправи за зразком, інструкцією, завданням); творче перенесення знань і навичок у нові ситуації (творчі вправи); підсумки уроку і повідомлення домашнього завдання.

*** Урок узагальнення і систематизації знань:** повідомлення теми, цілей та завдань уроку; актуалізація мотивації учіння учнів; відтворення й узагальнення понять і засвоєння відповідної їм системи знань; узагальнення та систематизація основних теоретичних положень; підсумки уроку і повідомлення домашнього завдання.

*** Урок практичного застосування знань, навичок і вмінь:** перевірка домашнього завдання, актуалізація і корекція опорних знань, навичок і вмінь; повідомлення теми, цілей і завдань уроку; актуалізація мотивації учіння учнів; осмислення змісту й послідовності застосування способів виконання дій; самостійне виконання учнями завдань під контролем і за допомогою вчителя; звіт учнів про роботу і теоретичне обґрунтування отриманих результатів; підсумки уроку й повідомлення домашнього завдання.

*** Урок контролю і корекції знань, навичок і вмінь:** повідомлення теми, цілей та завдань уроку; актуалізація мотивації учіння учнів; перевірка знання учнями фактичного матеріалу й основних понять; перевірка глибини осмислення учнями знань і ступеня їх узагальнення; застосування учнями знань у стандартних і змінних умовах; перевірка, аналіз і оцінка виконаних

під час уроку робіт; підсумки уроку і повідомлення домашнього завдання (Бай, І., 2017).

Проте в період дистанційного навчання вчителю потрібно адаптувати урок з образотворчого мистецтва до нових умов, враховуючи всі перераховані особливості навчання цієї дисципліни. Тільки, на жаль, вчителі зводять це до звичайної демонстрації навчальних презентацій, що є мало ефективним.

Так, як дистанційне навчання відбувається за використання мережі Інтернет, то окрім традиційної форми організації навчання, можна звернутися до сучасних форм онлайн-комунікації:

Відеоконференція — це конференція в режимі реального часу онлайн. Вона проводиться у визначений день і час. Відеоконференція — один із сучасних способів зв'язку, що дозволяє проводити заняття у «віддалених класах», коли учні і вчитель/ка перебувають на відстані. Отже, обговорення й ухвалення рішень, дискусії, захист проєктів відбуваються в режимі реального часу. Учитель/ка й учні можуть бачити одне одного, учитель/ка має можливість супроводжувати урок наочним матеріалом.

Форум — найпоширеніша форма спілкування вчителя/ вчительки й учнів у дистанційному навчанні. Кожний форум присвячений певній проблемі або темі. Модератор/ка форуму реалізує обговорення, стимулюючи питаннями, повідомленнями, новою цікавою інформацією. Програмне забезпечення форумів дозволяє приєднати різні файли певного розміру. Кілька форумів можна об'єднати в один великий. Наприклад, під час роботи малої групи учнів над проєктом створюються форуми для кожної окремої групи з метою спілкуватися під час дослідження щодо поставленого для групи завдання, потім — обговорити загальну проблему проєкту спільно, з залученням усіх учасників освітнього процесу (веб-конференція).

Чат — спілкування користувачів мережі в режимі реального часу, засіб оперативної комунікації людей через інтернет. Є кілька різновидів чатів: текстовий, голосовий, аудіо-,

відеочат. Найбільш поширений — текстовий чат. Голосовий чат дозволяє спілкуватися за допомогою голосу. З освітньою метою у разі необхідності можна організувати спілкування в чатах з носіями мови. Це реальна можливість мовної практики, яка проводиться в рамках запропонованої для дискусії проблеми, сумісної проєктної діяльності, обміну інформацією.

Блог — це форма спілкування, яка нагадує форум, де право на публікацію належить одній особі чи групі людей. Автор (учитель/ка, один учень/учениця чи їх група) розміщує на сайті свого мережевого щоденника (блогу) допис (твір, есе) і надає можливість іншим учням прочитати й прокоментувати розміщений матеріал. В учнів з'являється можливість обговорити й оцінити якість публікації, зокрема й іноземною мовою, що сприяє розвитку мовленнєвих навичок.

Електронна пошта — це стандартний сервіс інтернету, що забезпечує передавання повідомлень як у формі звичайних текстів, так і в інших формах (графічній, звуковій, відео) у відкритому чи зашифрованому вигляді. У системі освіти електронна пошта використовується для організації спілкування викладача/викладачки й учня/учениці, а також учнів між собою.

Анкетування — для поточного контролю в ході дистанційного навчання зручно використовувати різноманітні анкети. Анкета є достатньо гнучким інструментом, оскільки питання можна ставити безліччю різних способів. У дистанційному навчанні після засвоєння кожної теми можна використовувати анкети, в яких учень/учениця може зробити самооцінку результатів навчання за такими показниками: зрозумів/ зрозуміла, можу розв'язати самостійно; зрозумів/зрозуміла, можу розв'язати з підказкою; не зрозумів/не зрозуміла, не можу розв'язати.

Сучасні вимоги до уроку образотворчого мистецтва враховують такі аспекти:

1. Урок повинен бути проведений на належному науково-теоретичному та методичному рівнях з дотриманням загальнодидактичних та художньо-естетичних принципів навчання.

2. Кожен урок передбачає отримання очікуваних результатів навчальної діяльності, підпорядкованої загальній меті уроку.
3. Урок повинен забезпечувати не лише засвоєння певного обсягу знань з основ образотворчої грамоти та впливати на процес формування практичних навичок образотворчої діяльності, опанування різних художніх технік, а й сприяти становленню естетичного світогляду, емоційно-ціннісного ставлення до мистецтва, нестереотипного мислення та творчого виразу особистості молодшого школяра у власних роботах.
4. Урок повинен включати методично доцільний підбір різноманітних форм, методів і прийомів навчально-виховної роботи, які забезпечуватимуть активізацію розумової та самостійної творчої діяльності дітей, розвиток їх образотворчих здібностей.
5. Під час проведення уроку слід дбати про реалізацію особистісно зорієнтованого підходу до навчання образотворчого мистецтва та врахування вікових і психічних особливостей учнів молодшого шкільного віку
6. Впровадження на уроці образотворчого мистецтва інтегрованого підходу до побудови навчально-виховного процесу.

Урок образотворчого мистецтва вважається ефективним тоді, коли вчитель створив належні умови для формування образотворчих знань, умінь і навичок молодших школярів, розвитку художніх здібностей.

Безумовно, у дистанційному навчанні поняття уроку відрізняється від його традиційного трактування і бачення. Проте, перевірена досвідом система організації навчальних занять у формі уроків має у розпорядженні величезну кількість розробок та педагогічних ідей, які необхідно враховувати при підготовці навчальних ресурсів для дистанційного навчання.

2.4. Програмне забезпечення дистанційного навчання з образотворчого мистецтва у початковій школі

Для забезпечення дистанційного навчання учнів учитель може створювати власні веб-ресурси або використовувати інші веб-ресурси на свій вибір. При цьому обов'язково надати учням рекомендації щодо використання ресурсів, послідовності виконання завдань, особливостей контролю тощо. Щоб привчати дітей до академічної доброчесності, важливо завжди давати коректні посилання на джерела використаної інформації.

Найголовнішим критерієм вибору інструментів для організації дистанційного навчання має бути **відповідність** поставленим методичним цілям, тобто те, наскільки певний сервіс чи ресурс уможливорює досягнення очікуваних результатів навчання в дистанційному форматі. При цьому бажано також урахувати **універсальність** цих інструментів, щоб скоротити кількість різних платформ, які використовуються для навчання.

Порівнюючи кілька інструментів, варто враховувати **зрозумілість** інтерфейсу як для вчительства, так і для учнівства. Перевагу краще надати україномовним ресурсам або таким, що мають інтуїтивно зрозумілий інтерфейс. Водночас важливо врахувати можливі особливі потреби учнів та засади універсальної **доступності** програмних засобів. В умовах, коли навчання відбувається за допомогою персональних пристроїв, слід зважати на розмаїття цих пристроїв та обирати ресурси, які максимально підходять для **різних платформ** (персональні комп'ютери, планшети, мобільні пристрої Apple, Android тощо).

Важливим моментом є необхідність реєстрації учнів на веб-ресурсі, адже слід пам'ятати про інформаційну **безпеку** та мінімізувати кількість платформ, на яких ми пропонуємо реєструватись учням та педагогам. Потрібно уважно ознайомлюватись із правилами використання платформ і, наскільки можливо, мінімізувати обсяг персональних даних, які фіксуються на них.

Соціальні мережі, служби обміну миттєвими повідомленнями та мобільні застосунки на кшталт **Viber** дозволяють створювати закриті групи, спільноти, чати, вести обговорення тем, завдань, проблем, інформації.

Поширені веб-ресурси для дистанційного навчання

Платформа Moodle (<https://moodle.org/>) — безкоштовна відкрита система управління дистанційним навчанням. Дозволяє використовувати широкий набір інструментів для освітньої взаємодії вчителя/вчительки, учнів та адміністрації закладу освіти. Зокрема, надає можливість подавати навчальний матеріал у різних форматах (текст, презентація, відеоматеріал, веб-сторінка; урок як сукупність веб-сторінок з можливим проміжним виконанням тестових завдань); здійснювати тестування та опитування школярів з використанням питань закритого (множинний вибір правильної відповіді та зіставлення) і відкритого типів; учні можуть виконувати завдання з можливістю пересилати відповідні файли. Крім того, система має широкий спектр інструментів моніторингу навчальної діяльності учнів, наприклад: щодо загального часу роботи учня/учениці з конкретним навчальним предметом, відповідними темами або складниками навчального матеріалу, загальної успішності учня/учениці або класу в процесі виконання тестових завдань тощо (Шпак, О. М., 2014).

Moodle має у своєму інструментарії: форми здавання завдань; дискусійні форуми; завантаження файлів; журнал оцінювання; обмін повідомленнями; календар подій; новини та анонси; онлайн-тестування; Вікі-ресурси.

Платформа Google Classroom (<https://classroom.google.com>) — це сервіс, що пов'язує Google Docs, Google Drive і Gmail, дозволяє організувати онлайн-навчання, використовуючи відео-, текстову та графічну інформацію. Учитель має змогу проводити тестування, контролювати, систематизувати, оцінювати діяльність, переглядати результати виконання вправ, застосовувати різні форми оцінювання, коментувати й організовувати ефективне спілкування з учнями в режимі реального часу. Основним елементом Google Classroom є групи. Функціонально групи нагадують структурою форуми, оскільки вони дозволяють користувачам легко відправляти повідомлення іншим користувачам. Завдяки сервісу для

спілкування Hangouts учні та вчитель/ка мають змогу вести онлайн-бесіди в режимі реального часу з комп'ютера або мобільного пристрою, учасники/учасниці команди можуть показувати свої екрани, дивитись і працювати разом над усім. Така трансляція автоматично публікуватиметься на YouTube-каналі. Також платформа дозволяє за допомогою Google-форм збирати відповіді учнів і потім проводити автоматичне оцінювання результатів тестування.

Zoom (zoom.us/download) — сервіс для проведення відео- конференцій та онлайн-зустрічей. Для цього потрібно створити обліковий запис. Безкоштовна версія програми дозволяє проводити відеоконференцію тривалістю 40 хвилин, однак на період пандемії сервіс зняв це обмеження.

Zoom підходить для індивідуальних та групових занять. Користувачі можуть використовувати додаток як на комп'ютері, так і на планшеті чи смартфоні. До відеоконференції може підключитися будь-який(а) користувач/ка за посиланням або ідентифікатором конференції. Заняття можна запланувати заздалегідь, а також зробити посилання для постійних зустрічей у певний час. У платформу вбудована інтерактивна дошка, яку можна демонструвати учням. Крім того, є можливість легко й швидко перемикається з демонстрації екрана на інтерактивну дошку.

Під час карантину на сервіс Zoom були нарікання через низький рівень безпеки й захищеності, випадки підключення до конференцій сторонніх осіб. Для уникнення цього рекомендуємо дозволяти приєднання лише зареєстрованим користувачам, користуватися налаштуванням “кімната очікування” (тоді організатор конференції підтверджує кожного учасника для приєднання), не розміщувати посилання на zoom-конференції на загальнодоступних ресурсах.

Відеоконференції можна проводити також за допомогою **Microsoft Teams, Google Meet, Skype** тощо

ClassDojo (<https://www.classdojo.com/uk-ua/signup/>) — простий інструмент для оцінювання роботи класу в режимі реального часу. Тут

створена комфортна система заохочення з різними ролями та рівнями доступу. У ClassDojo реєструється вчитель/ка й реєструє учнів свого класу. Персональний код для доступу до власного профілю висилається учням; батьки також отримують доступ до профілю дитини. Є можливість спілкування учнів на сторінці класу: після того як учитель/ка створив(ла) пост, школярі можуть його коментувати. Кожен учень/учениця отримує аватарку у вигляді монстрика. Завдання монстрика — збирати бали за завдання. За кожне завдання вчитель/ка присвоює учням певну кількість балів. Батьки можуть спостерігати успішність учнів з окремих предметів, а також бачити поступ у соціальних та м'яких навичках дитини (Олексюк, О. Р., 2021).

Classtime (<https://www.classtime.com/uk/>) — платформа для створення інтерактивних навчальних додатків, яка дозволяє вести аналітику навчального процесу і реалізовувати стратегії індивідуального підходу. Є бібліотека ресурсів, а також можливість створювати запитання. Принцип роботи такий: учитель/ка розробляє інтерактивний навчальний матеріал з певної теми (можна використовувати матеріали з бібліотеки), учні отримують доступ до навчального матеріалу і розпочинають роботу, вчитель/ка у режимі реального часу відслідковує прогрес кожного учня/учениці.

Специфіка дистанційного навчання, що базується на телекомунікаційних технологіях, інтернет-ресурсах і послугах, впливає на способи відбору і структуризації змісту, способи реалізації тих чи інших методів і організаційних форм навчання, що суттєво впливає на функціонування всієї системи.

LearningApps.org ([LearningApps.org](https://www.learningapps.org/)) — онлайн-сервіс, який дозволяє створювати інтерактивні вправи. Їх можна використовувати в роботі з інтерактивною дошкою, як індивідуальні вправи або як підготовчі вправи для учнів. Дозволяє створювати вправи різних типів на різні теми. Цей сервіс є додатком Web 2.0 для підтримки освітніх процесів. Конструктор

LearningApps. Org призначений для розробки, зберігання та використання інтерактивних завдань з різних предметів. Тут можна створювати вправи для використання з інтерактивною дошкою (Сабліна, М. А., 2017).

Створення комунікативного простору

Дистанційне навчання передбачає кілька типів взаємодій з різними цілями: оперативне інформування; повідомлення нового матеріалу; уточнювальні запитання; коментарі до виконаних робіт, а на уроках образотворчого мистецтва виконання практичних робіт тощо.

Важливо створити таку комунікаційну структуру, яка була б гнучкою (кожен педагог має власний простір для викладання необхідних матеріалів, забезпечення взаємодій та відгуків учням) і багатогранною (учням не потрібно реєструватись у різнопланових системах, доступ відбувається з єдиного ресурсу чи порталу).

Розгляньмо два основні завдання, які мають вирішуватись комунікаційними системами:

1. Налагодження первинної комунікації між учнями, батьками та вчителями, оперативне інформування щодо динамічних змін, оголошення від адміністрації закладу освіти. Це оптимально здійснювати через служби миттєвих повідомлень, соціальні мережі (закриті групи чи спільноти класів). Для таких цілей можливе також використання сайту закладу освіти (для повідомлень, що можуть бути публічними, і для всіх повідомлень, якщо на сайті є обмежений доступ лише для учнів та батьків).

2. Створення простору для організації дистанційного навчання. Простір для організації дистанційного навчання має забезпечувати такі функції:

- проведення онлайн-уроків;
- доступ до різноманітних електронних навчальних матеріалів;
- отримання робіт учнів (тести чи виконані практичні завдання в зошитах);
- оцінювання та зворотний зв'язок щодо виконаних робіт;

- можливість поставити питання та отримати відповідь поза межами онлайн-уроку.

Оптимальною видається організація віртуальних просторів як своєрідних точок входу для учнів певного класу (“класних кімнат”), звідки посилання ведуть до індивідуальних учительських кабінетів, де відбувається безпосередня навчальна взаємодія. Залежно від розміру класу, кількості класів, інших особливостей організації освітнього процесу в закладі, можна обмежитись цими “класними кімнатами”, не виокремлюючи окремих ресурсів за предметами навчання.

Таку структуру можна реалізовувати різними технічними інструментами, наприклад Padlet, Google Classroom, Moodle тощо.

Онлайн-дошки:

Під час звичайного уроку в класі вчителі часто користуються таким базовим інструментом навчання, як класна дошка. Онлайн-аналог шкільної дошки дозволяє забезпечити практично такий же функціонал, навіть більший.

Так, на дошці можна розмістити попередньо підготовлені матеріали (тексти, зображення, відео, аудіо), робити записи шляхом друкування тексту або створення малюнків. Крім того, зазвичай у сервісах онлайн-дошок є можливість використовувати додаткові інструменти побудови рівних фігур, готові шаблони організаційних діаграм (карти понять, мозковий штурм, алгоритм тощо). З дошкою можна організувати спільну роботу, зокрема під час синхронного онлайн-заняття. Учні можуть робити записи на дошці одночасно або по черзі. Перевагою онлайн-дошки є те, що всі записи можна зберегти і надати для відсутніх на занятті.

Padlet.com — це віртуальна дошка, на якій можна розміщувати окремі плитки-дописи з текстовою інформацією, гіперпосиланнями, зображеннями, прикріплювати файли, аудіо-, відеозаписи. Можна увімкнути режим коментування, у якому учні зможуть навіть додавати виконані роботи. Варто зазначити, що така організація взаємодії може бути доцільною в межах

уроків одного класу або кількох класів на нетривалий період, оскільки доступний простір швидко захащується. Крім того, у безкоштовному обліковому записі доступні лише три віртуальні дошки. Водночас, це може бути зручною точкою для інформування та оперативних оголошень (Рижко, Д. В., 2018).

Прикладами цифрових сервісів онлайн-дошок є <https://jamboard.google.com/> та <https://miro.com/app/>

Практика та інструменти формувального оцінювання:

На противагу тестам з автоматизованою перевіркою та оцінюванням відповідей учнів, існує інша категорія освітніх програмних засобів, які спрямовані радше на формувальне оцінювання та відпрацювання практичних навичок, а не на виставлення оцінок. Зазвичай у таких системах учень/учениця має можливість виконати завдання, перевірити правильність, повернутись до опрацювання матеріалу і знову спробувати виконати завдання. Учитель/ка може отримувати або не отримувати дані про ці спроби. Завдання, які пропонуються учням, можуть мати вигляд тестових (множинний вибір, установлення відповідності, впорядкування, позначення ділянки на зображенні тощо) або ігрових (пройти лабіринтом, відповідаючи на запитання, розв'язати кросворд, відгадати слово за буквами, скласти пазл тощо).

Такі сервіси не стільки оцінюють правильність відповіді з першої спроби, скільки допомагають учневі/учениці з'ясувати власні прогалини та зосередитись на корекції. Подібні вправи можна пропонувати для закріплення певних навичок, а також вибірково — для учнів, які потребують додаткової практики.

Однією з найдоступніших платформ для надання формувального зворотного зв'язку є <https://goformative.com/>

Цікаві можливості розробляти різноманітні інтерактивні вправи на основі флеш-карток надають сайти <https://www.studystack.com/> та <https://quizlet.com/>

Якщо вчитель/ка та учні практикують використання робочих зошитів, роботу з ними можна перенести в онлайн-режим через сервіси <https://www.liveworksheets.com/>, <https://wizer.me/> чи аналогічні.

Проведення онлайн-уроку не повинне обмежуватись лекційним викладом матеріалу. Під час звичайних уроків педагоги застосовують різні методи інтерактивної роботи, зокрема такі, що передбачають висловлення учнями власної позиції, роботу в малих групах тощо. За допомогою цифрових інструментів можна організувати швидкі опитування, причому як задля з'ясування рівня оволодіння певною темою, так і для “заміру” ставлення учнів до певного питання.

Такі опитування відбуваються в режимі реального часу і допомагають урізноманітнити онлайн-уроки. Зазвичай подібні сервіси передбачають, що вчитель/ка попередньо готує перелік запитань, які надає учням під час заняття. Учень/ учениця має обрати або записати відповідь, а вчитель/ка, отримавши узагальнені результати опитування класу, — продемонструвати їх і використати для побудови подальшого ходу заняття.

Відповіді учнів можуть відображатись різними способами: рейтингом, хмаркою слів, рухомим рядком, діаграмами, графіками, списком, кластерами тощо. Зазвичай учням подобається те, що їхні відповіді одразу відображаються на спільному екрані, вони можуть побачити власний внесок у загальний підсумок. Такі сервіси можна використовувати для формувального оцінювання, за якого учень/учениця не стільки отримує оцінку за відповідь, скільки зворотний зв'язок щодо того, наскільки ця відповідь є правильною. Так, на спільному слайді з результатами не видно імен окремих учнів, але видно загальну тенденцію, тож кожен учасник/ учасниця може оцінити власну відповідь, не привертаючи уваги інших до можливих помилок.

Популярними сервісами миттєвих опитувань є [https:// kahoot.com/](https://kahoot.com/), <https://www.mentimeter.com/>, <https://www.poll Everywhere.com/>

Існує цілий спектр цифрових інструментів, які дозволяють створювати інформаційні продукти для підтримки навчального процесу. Вони ж можуть бути використані учнями для того, щоб продемонструвати опанування певної теми з навчального матеріалу.

Зокрема, практично будь-який мобільний телефон надає можливість записувати відео, яке в деяких випадках може замінити письмове завдання і не гірше продемонструвати набуття певних компетентностей. Існують спеціалізовані платформи обміну відеороликами, на яких учні можуть завантажувати свої відеовідповіді, коментувати їх, дискутувати (наприклад <https://info.flipgrid.com/>)

Окрім відеороликів, об'єктами цифрової творчості учнів можуть бути: карти понять (<https://www.mindmeister.com/>); комікси (<https://www.storyboardthat.com/>); блоги (<https://www.blogger.com/>); програми (<https://scratch.mit.edu/>); інфографіка (<https://www.canva.com/>); анотовані зображення (<https://www.thinglink.com/>); флеш-картки, власні тести тощо.

Цікавим може бути завдання створити уявну сторінку в соціальній мережі для персонажа книги (так званий фейкбук <https://www.classtools.net/FB/home-page>) або переказати сюжет історії, використовуючи емотикони.

Іноді вчителю/ вчительці потрібно викласти певний матеріал авторським способом, дати докладніші пояснення чи підкреслити важливі аналогії, актуальні для конкретної групи учнів. У таких випадках варто записати власний відеоролик і надати до нього доступ через мережу YouTube, Vimeo чи аналогічні.

Досить поширеним варіантом навчального відео є скрін-каст, тобто зйомка екрана комп'ютера, на якому відбувається демонстрація презентації з голосовим супроводом та коментарями вчителя/вчительки. Зазвичай за рахунок відсутності зворотного зв'язку та необхідності вирішувати організаційні моменти скрінкаст теоретичної частини уроку триває не більш ніж 15 хвилин.

Для учнів відеоурок є дуже зручним ресурсом, який може компенсувати (принаймні частково) відсутність під час онлайн-заняття. Є можливість повернутись до незрозумілих моментів та переглянути пояснення кілька разів, повільніше, з паузами, відповідно до власного стилю навчання. Можна використати ці ролики на етапі підготовки до тестування чи навіть після завершення курсу для актуалізації матеріалу згодом. Після завершення дистанційного навчання ці ж матеріали можна буде використати для реалізації “перевернутого класу”.

Цифровими інструментами роботи з відео є, наприклад, сервіс <https://screencast-o-matic.com/> для запису скрін-кастів, <https://edpuzzle.com/> для створення інтерактивних відео з запитаннями, вбудованими в хід ролика, <https://www.Youtube.com/> для розміщення власних роликів та надання до них доступу через інтернет.

Проте просто наявність відеоролика, і завдання його переглянути не більш інформативні, ніж наявність підручника і вказівка “прочитати параграф”. А якщо розглядати особливості уроків образотворчого мистецтва, то лише використання відео-уроків є неефективним для формування в учнів практичних навичок.

Враховуючи специфіку дистанційних уроків з образотворчого мистецтва, хочемо виділити найбільш ефективні програми для відпрацювання учнями практичних навичок образотворч

Рис. 2.6

ArtRage – одна з найкращих програм растрової графіки для створення на комп’ютері реалістичних витворів художньої творчості. У багатьох

аспектах ця програма виключна. Майстри, які мають досвід роботи у написанні картин у живописі, акварелі, пастелі та в інших техніках, підкреслюють, що саме цей продукт є найкращою імітацією реальних фарб. ArtRage можна розглядати на одному щаблі з такими програмами для

малювання як Corel Painter, SAI та іншими. Але ArtRage, безумовно, набуде великої популярності.

Переваги: дружній, інтуїтивно зрозумілий інтерфейс, добре підходить для малювання на планшетах і сенсорних дисплеях. Змішування фарб. Маслянна фарба має об'єм.

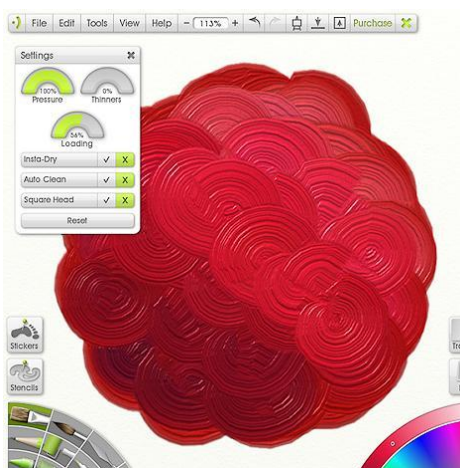
Недоліки: Вибір інструментів дещо обмежений, і немає змішування всередині виділеного фрагменту.

Користувацький інтерфейс ArtRage значно відрізняється від всіх інших продуктів. Це зроблено для того, щоб максимально об'єднати доступ за допомогою планшета чи іншого пристрою. Усі наявні інструменти гарно роз

Рис. 2.7 щі-напів крузі, дуже легко визначити, що кожен інструмент означає. Таке розміщення інструментів дає змогу менше відчувати цифрове і більше натуральне. Палітра кольорів знаходиться симетрично інструментам і нею теж дуже зручно користуватися. Інші меню (наприклад, параметри інструмента або палітра прошарків) винесені в маленькі квадратні значки, які видно по бокам екрану або нижній частині холста.

Типи живопису та інструменти

ArtRage Studio и Pro пропонують весь спектр медіа-типів: і масло, і акварель, і туш, і пастель і змішування типів.

В загальному, всі інструменти працюють достатньо добре. Коли використовується фарба, вона має візуально помітний об'єм (рис.2.2), який залишає дуже приємну текстуру на холсті. В

Рис. 2.8 натуральних пензлів там, де проходяться по раніше нанесеним фарбам, кольори змішуються. Завдяки

цьому можна створювати гарні кольорові варіації, дозволяючи «брудному» пензлю малювати градієнтом.

В арсеналі ArtRage є ще трафарети, штампи, калька. І навіть булавки (панелька Refs), щоб, наприклад, розмістити картинку або дві перед очима і змалювати. Потім ці картинки можливо знати з холста.

Кожен інструмент з'являється з різними перед установками, які є доступними для редагування. Також є можливість створити і зберегти користувацькі кольорові палітри, які називаються Samples sets, або навіть можна завантажити color sets з Інтернету.

Pottery 2 – це заспокійлива казуальна гра, в якій ви створюєте унікальні вироби з кераміки і продаєте на аукціоні. Гра представляє два режими: щоденні завдання і режим пісочниці. В щоденних завданнях надається зразок виробу з глини. Ваше завдання- так сформувати глину на гончарному станку, поки не вийде виріб дуже схожий на вихідний. Для цього доведеться навчитися працювати з глиною як в реальності, розширюючи і завужуючи частини виробу і пробуєючи різні форми, допоки не вийде створити предмет такої форми, як було задано.

Після формування виробу, можна розмальовувати і покрити глазур'ю за допомогою різних форм і кольорів та розмістити на полиці.

Let's Create! Pottery 2 – це казуальна гра зі зрозумілою ідеєю, яка добре підходить для навчання і заспокоєння. Дана програма ідеально підходить для уроків ліплення онлайн.

Висновки до другого розділу

Уроки образотворчого мистецтва сприяють розвитку художніх здібностей дітей (здатності до різних видів художньо-творчої діяльності: художнє бачення світу, оригінальність сприймання, підвищений інтерес до художньої діяльності, естетична позиція; здібності до зображувальної діяльності: здатність правильно оцінити форми, пропорції, положення предметів у просторі, світлотіньова чутливість, здатність відчувати виражальну функцію кольору, розвинута образна уява і пам'ять).

Урок образотворчого мистецтва повинен: торкатися емоцій учнів; розвивати художнє сприймання, здатності отримувати естетичну насолоду від творів образотворчого мистецтва, краси навколишнього світу; будити творчі здібності кожної дитини, сприяти їх розвитку; залучати школярів до досягнень світової художньої культури, бо ознайомлення зі світом мистецтва збагачує не тільки розум, а й емоції людини, формує чуйність, уміння розуміти прекрасне; проводитися з урахуванням вікових особливостей дітей.

Проведення дистанційних уроків з образотворчого мистецтва відбувається на неналежному рівні. Вони зводяться до однотипного коментування навчальних презентацій та відеороликів із послідовністю пояснення виконання малюнків.

Покращенню якості викладання шкільного предмету „Образотворче мистецтво” помітно сприяє розширення кола уроків образотворчого мистецтва в початковій школі за рахунок їхньої якісно-змістової перебудови. Типологія уроків образотворчого мистецтва може відрізнятися від загальноприйнятої дидактичної, оскільки урок образотворчого мистецтва має свою специфіку і належить до предметів художньо-естетичного циклу. Окрім того, сучасні технології та існуючий програмний супровід дають змогу покращити стан проведення уроків з образотворчого мистецтва.

Структура дистанційного уроку може збігатися зі структурою традиційного комбінованого, лише з урахуванням і підбором необхідних онлайн-платформ і програм:

I. Організаційний етап (1 хв.)

II. Актуалізація опорних знань. Повторення вивченого матеріалу (2 хв.)

III. Мотивація навчальної діяльності. Повідомлення теми і мети уроку (2 хв.)

IV. Засвоєння нового матеріалу. Навчально-пізнавальна робота

1. Теоретико-аналітична робота (5—10 хв.)

2. Підготовчі вправи (3—5 хв.)

3. Пояснення послідовності виконання завдання. Композиційне розміщення зображення (1—2 хв.)

V. Закріплення нового матеріалу. Творча практична робота

1. Самостійна робота учнів під керівництвом учителя (25—30 хв.)

VI. Підсумок уроку. Аналіз та оцінювання робіт (3—5 хв.)

VII. Домашнє завдання (1 хв)

Для організації змістовних дистанційних уроків нами виділено такі онлайн-сервіси та стаціонарні програми: **Padlet.com**, **Google Classroom**, **LearningApps.org**, **ArtRage**, **[https:// kahoot.com/](https://kahoot.com/)**, **Zoom**, тощо.

ВИСНОВКИ

Через розповсюдження вірусу Covid-19 всі країни почали запроваджувати карантинні заходи, що призвело до закриття на невизначений час усіх навчальних закладів. Вони змушені були за короткий термін перейти на дистанційний навчальний процес. Готовність до цього процесу була різною, виникли суто технічні проблеми – відсутність Інтернету, комп'ютерів, навчальних матеріалів у мережі. А головне, неготовність викладачів до дистанційного навчання.

Відповідно до чинного законодавства України **дистанційне навчання (ДН)** – індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу у спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій. ДН є продуктивною формою навчання, при якій використовуються традиційні та специфічні методи, засоби і форми навчання, засновані на комп'ютерних та телекомунікаційних технологіях.

Як в кожній новій справі на шляху впровадження ДН в загальноосвітніх закладах є багато труднощів:

- відсутність досвіду роботи в даному напрямку;
- відсутність достатньої нормативно-правової та науково-методичної бази;
- необхідність психологічної підготовки всіх учасників навчально-виховного процесу до запровадження та використання такої інновації;
- невизначеність чітких розмежувань розподілу навчального часу на очне та дистанційне навчання;
- відсутність системи підготовки педагогів-предметників до використання та запровадження дистанційного навчання в школі;
- недостатнє забезпечення технічними засобами як школи так і учнів;
- недостатній рівень володіння комп'ютерною технікою, навичками роботи в Інтернеті, використання інтерактивних технологій навчання;

- не сформованість навичок самоосвіти, саморозвитку, саморегуляції, професійної рефлексії;
- складність у розробці навчальних програм, підручників, посібників, недостатня варіативність;

Проблем багато, але сучасна загальноосвітня школа із традиційною класно-урочною системою відчуває необхідність у запровадженні дистанційної форми навчання у зв'язку із пандемією.

У процесі виховання почуттів і творчого розвитку особистості урок образотворчого мистецтва відіграє незамінну роль. Образотворче мистецтво – це художній предмет. А навчання художнього предмета має свою специфіку.

Ми визначили деякі особливості уроку образотворчого мистецтва в: урок повинен торкатися емоцій учнів; у процесі образотворчої діяльності необхідно пробудити творчі здібності кожної дитини, сприяти їх розвитку; на уроках образотворчого мистецтва учні, крім власної творчості, повинні прилучатися до досягнень світової художньої культури.

Ознайомлення зі світом мистецтва збагачує не тільки розум, але й емоції дитини, формує чуйність, уміння розуміти прекрасне. Усі уроки, у тому числі й уроки образотворчого мистецтва, повинні проводитися з урахуванням вікових особливостей школярів.

Дистанційні уроки з образотворчого мистецтва повинні бути організовані за законами мистецтва, що передбачає:

- а) нестереотипність, структурну різноманітність, структурну режисуру;
- б) залучення учнів до співпереживання, створення відповідного щодо теми уроку емоційного настрою, чому сприятиме включення до сценарію уроку ігрових, казкових моментів, використання інших видів мистецтв (художнього слова, музики, елементів театрального дійства, кіно фрагментів);
- в) наявність трьох основних структурних елементів уроку (відповідно до законів будь-якої художньої творчості): сприйняття, формування творчого задуму, його посильна творча реалізація» [23, с. 5].

Структура дистанційного уроку може збігатися зі структурою традиційного комбінованого, лише з урахуванням і підбором необхідних онлайн-платформ і програм.

Наше дослідження переважна більшість учителів для організації дистанційного навчання використовували додатки Google (Google Classroom, Google Meet, Google диск і багато інших) та Zoom, для комунікації з учнями та їх батьками також активно використовували мобільний додаток Viber.

Ми визначили, що проведення дистанційних уроків з образотворчого мистецтва відбувається на репродуктивному рівні, мало ефективної взаємодії між вчителем та учнем. Педагоги більше спираються на проведення уроків на основі демонстрації навчального матеріалу у вигляді слайдів презентації та відеороликів. Натомість використання програм для малювання та ліплення в реальному часі, інтерактивні підготовчі вправи, практично не використовуються, що є справжньою проблемою для повноцінного розвитку мистецьких компетентностей учнів.

При виборі цифрових інструментів та засобів дистанційного навчання вчителю необхідно враховувати рівень цифрової компетентності учасників освітнього процесу та рівень апаратного та програмного їх забезпечення. Нами було виділено такі онлайн-сервіси та стаціонарні програми: **Padlet.com, Google Classroom, LearningApps.org, ArtRage, [https:// kahoot.com/](https://kahoot.com/), Zoom**, які дозволяють найповніше розкрити зміст мистецької освітньої галузі під час дистанційних уроків.

Отже, дистанційне навчання створює нові виклики для всіх учасників освітнього процесу. Проте майбутнє, на нашу думку, – за змішаним навчанням, яке дуже легко перемикає в різні режими: збільшувати чи зменшувати офлайн- або онлайн- компоненти, обирати різні організаційні моделі та стратегії відповідно до можливостей, потреб і викликів. Таким чином уроки мають повністю трансформуватися, бути цікавими й конкурувати з ігровими чи медіа-розвагами на які учні можуть відволікатися на карантині, але в цей же час містити весь необхідний навчальний матеріал.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Агальянова Н. (2001) Образотворче мистецтво: стан і проблеми вивчення. Рідна школа. №1. С. 53-55.
2. Акушинский А.В. (2005) Художественное творчество и воспитание. Опыт исследования на материале пространственных искусств. 240 с.
3. Алёхин А.Д. (2004) Изобразительное искусство: художник, педагог, школа. Педагогика, 254 с.
4. Антонович Є.А. (2001) Художні техніки в школі. К.: ІЗМН, 312 с.
5. Архипова С. (2009) Методика розвитку творчих здібностей у дітей дошкільного віку. Педагогічні науки: збірник наукових праць. Полтава, Вип.2. С. 41-48.
6. Бай, І. (2017). Актуальні питання навчання образотворчого мистецтва в початкових класах. *Освітній простір України*, (9), С. 159-162.
7. Блощинський, І. Г. (2015). Сутність та зміст поняття дистанційне навчання в зарубіжній та вітчизняній науковій літературі. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*, (3)
8. Большакова, І. (2020). Огляд практик дистанційного навчання. URL: <https://nus.org.ua/articles/praktyky-ta-pidhody-do-dystantsijnogo-navchannyarekomendatsiyi-dlya-vchyteliv>.
9. Бучинський С.Л. (2001) Основи грамоти з образотворчого мистецтва. К.: Мистецтво, 178 с.
10. Варварич, В. В., & Бигар, Г. П. (2021). Новий погляд на використання програми MS Power Point під час дистанційного навчання у початкових класах. С. 102-105.
11. Варенцова Г.В. & Ершова Л.В. (2014). Электронное обучение как форма художественного образования. Международный экспериментального образования. 6-2. С. 43-44.
12. Васютіна, Т. М., & Золотаренко, Т. О. (2021). Особливості організації віртуальних екскурсій для здобувачів початкової освіти в умовах дистанційного навчання. С.72-74.

- 13.Васьківська, Г. О. (2020). Проблеми і перспективи дистанційного навчання у світовому контексті. С.1-9.
- 14.Вікторенко І. (2003) Особливості образотворчої діяльності молодших школярів. Рідна школа. №4. С. 61-63.
- 15.Власенко, Л. В. (2013) Переваги та недоліки дистанційного навчання. Професійна підготовка педагога: історичний досвід і виклики сучасності: збірник наукових праць. Дрогобич: Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного пед. Університету ім І. Франка, С. 224-228.
- 16.Волобуєва Т.Б. (2005) Розвиток творчої компетентності школярів. Харків, 110 с.
- 17.Воротникова І. П. & Якубов С. В. (2017) Упровадження дистанційних технологій у навчально-виховний процес загальноосвітніх навчальних закладів. К.: Київ. Ун-т ім. Б. Грінченка, 140 с.
- 18.Воротникова, І. П., & Ковальчук, В. І. (2017). Моделі використання елементів дистанційного навчання в школі. Інформаційні технології і засоби навчання, 60(4), С. 58-76.
- 19.Гаврілова, Л. Г. (2016). Використання форм і методів дистанційного навчання у мистецькій підготовці майбутніх учителів початкових класів. *Актуальні питання мистецької педагогіки*, (5), С. 15-20.
- 20.Гандзій П.А. (2005) Уроки малювання: Посіб. Для вчителя. К.: Знання, 224 с.
- 21.Гатальська, Н. В. (2014). Особливості створення електронних курсів дисциплін образотворчого блоку на базі платформи Moodle. С.47-56.
- 22.Гевко І. & Невмержицька О.(2019) Роль інформаційно-комунікаційних технологій в сучасній концепції дистанційного навчання. Молодь і ринок : щомісячний науково-педагогічний журнал. Дрогобич, № 2 (169). С. 41–45.
- 23.Герман М.М. (2002) Основные принципы классификации видов искусств. М.: Наука, 224 с.

24. Гончар Олена (2012). Педагогічна взаємодія навчального процесу в умовах дистанційної освіти. Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету. 1.
25. Грушина, І. В. (2017). Теоретичні та методологічні основи використання дистанційних технологій в контексті змішаного навчання. Наукові записки. Серія: Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти, 1(10).
26. Давайло А.А. (2001) Сприймання та розуміння видів і жанрів образотворчого мистецтва учнями 1-4 класів. Кіровоград: КДПУ ім. В. Винниченка, 243 с.
27. Давидова, С. (2018). Аналіз структурних складових професійної компетентності учителя образотворчого мистецтва. Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького. Серія: Педагогіка, 1(20), С.256-262.
28. Дворак І.О. (2002) Педагогічні умови сприймання різних видів і жанрів образотворчого мистецтва. Слов'янськ: ІЗМН – СДПІ, 249 с.
29. Доценко, Г. Г. Нестандартні форми проведення уроків образотворчого мистецтва у початковій школі. *Інформаційно-методичний вісник*, С. 40.
30. Дронова О. (2005) Феномен та універсальність дитячого малюнка. Дошкільне виховання. № 10. С.8-10.
31. Жуковська, Д. В. (2010). Засади дистанційного навчання школярів ЗОШ. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка, (53), С. 149-152.
32. Застело А. О. (2013) Психологічні основи дистанційного навчання. Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г.С.Сковороди. Психологія. Вип. 45(2). – С. 85-94.
33. Зубарева, О. (2020). Застосування дистанційної форми навчання інтегрованого курсу «мистецтво» в загальноосвітній школі. Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти, (13), С. 13-25.

- 34.Іваненко, М. В. (2020). Роль мультимедійних технологій у дистанційному навчанні учнів початкової школи. Теоретичні та методологічні проблеми сучасної педагогіки та психології, С. 26.
- 35.Ільченко, В. Р. & Гуз, К. Ж., & Олійник, І. М. (2020). Якісна і справедлива освіта в умовах дистанційного навчання.С. 101-104.
- 36.Калініна Е. (2002) Інтегровані уроки з образотворчого мистецтва. Початкова школа. №2. С. 37-38.
- 37.Кашуба Л.І. (2001) Образотворче мистецтво в початковій школі. Тернопіль: Мальва-ОСО, 311 с.
- 38.Кириченко М.А. (2002) Основи образотворчої грамоти. К.: Вища школа, 258 с.
- 39.Кілочок, В. Р. (2021) Педагогічні умови організації дистанційного навчання в початковій школі. Херсон : ХДУ, 42 с.
- 40.Кондратова, Л. Г. (2019). Дистанційний курс «Методика викладання мистецтва в початковій школі на засадах НУШ» як засіб професійного саморозвитку вчителя мистецтва. *Мистецтво та освіта*, 3 (93).
- 41.Коновець С.В. (2001) Образотворче мистецтво як засіб активації дитячої творчості. Мистецтво та освіта. № 3. С. 15-18.
- 42.Котляр В.П. (2009) Основи образотворчого мистецтва. Методика художнього виховання дітей: Навчальний посібник. К.: Кондор, 200с.
- 43.Котляр В.П. (2006) Основи образотворчого мистецтва і методика художнього виховання дітей. К.: Кондор, 200 с.
- 44.Кухта, І. (2020) Організація дистанційного навчання в початковій школі в умовах пандемії covid-19. Національний Еразмус+ офіс в Україні Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені КД Ушинського», 152-157.
- 45.Литвиненко С.А. (2005) Малювання як засіб розвитку творчості молодших школярів. Запоріжжя, 183 с.
- 46.Любарська Л. (2002) Уроки образотворчого мистецтва// Початкова школа. №9. С. 50-55.

- 47.Малярчук, О. В. (2008). Розвиток дистанційної освіти у XIX-XX столітті. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*, (41), С. 126-129.
- 48.Мандзій П.О. (2001) Вплив образотворчого мистецтва на інтелектуальний розвиток учнів. К.: Наук. Світ, 245 с.
- 49.Мідяківська, Т. А., & Яковишина, Т. В. (2018). Уроки образотворчого мистецтва в сучасній початковій школі. Актуальні проблеми реформування дошкільної та початкової освіти України у контексті євроінтеграційних процесів, С. 74-76.
- 50.Молявчик, Л., & Швець, О. (2020). Інтернет-ресурси для організації дистанційного навчання молодших школярів. *InterConf*. С. 110-114.
- 51.Моцик, Л. В. (2015). Нові інформаційні технології та дистанційне навчання в освітньому просторі загальноосвітньої школи. *Педагогічна освіта: теорія і практика*, (18), С.288-292.
- 52.Мочан, Т., & Майборода, І. (2016). Використання ІКТ на уроках образотворчого мистецтва в початковій школі. *Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи*, (2), С. 95-99.
- 53.Муковіз, О. П. (2014). Вимоги до вчителя початкової школи у процесі дистанційного навчання. *Педагогічна освіта: теорія і практика*, (16), 320-325.
- 54.Нагрибельна, І. (2016). Самостійна робота майбутніх учителів початкової школи в умовах дистанційного навчання. *Педагогічний процес: теорія і практика*, (2), С. 54-59.
- 55.Наливайко, О. О. (2017). Дистанційне навчання: сутність та особливості. *Педагогічний альманах*, (36), С. 75-81.
- 56.Нестеренко, О. (2020). Деякі особливості онлайн-навчання. *Збірник наукових праць ЛОГОΣ*, С. 39-41.
- 57.Носач А. В. (2020) Підготовка майбутніх учителів до застосування технології дистанційного навчання в освітньому середовищі початкової школи. Харків, 105 с.

- 58.Олексюк, О. Р. (2021). Деякі аспекти організації дистанційного навчання учнів початкової школи на основі платформи ClassDojo. С.246-248.
- 59.Опанасюк, Ю. (2016). Дистанційне навчання як наслідок еволюції традиційної системи освіти. Вища освіта України, (1), С. 49-53.
- 60.Осадчук, С. Ю. (2013). Система дистанційної освіти в початковій школі. с. 107-113.
- 61.Петрова, О. М. (2014). Використання можливостей ресурсу Learningapps. org під час створення віртуального класу. Комп'ютер у школі та сім'ї, (1), С. 46-47.
- 62.Пономаренко, Т. І. (2020). Психологічні особливості організації дистанційного навчання в школі в умовах світової пандемії. Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради факультету психології Національного педагогічного університету імені МП Драгоманова (протокол № 10 від 5 травня 2020 р.), 172 с.
- 63.Приходько Л. А. & Сьомак О. В. & Ройко Л. Л. (2021) Використання додатків Google для підтримки дистанційного навчання учнів початкової школи Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції «Тенденції та перспективи розвитку освіти, науки та технології в епоху трансформаційних процесів». Луцьк: Вежа. С. 207–210.
- 64.Рижко, Д. В. (2018). Технологія використання віртуальної дошки Padlet у навчальному процесі. С. 36-41.
- 65.Романенко, Л. В., & Сіменик, Є. С. (2020). Застосування сервісу Microsoft Teams для організації дистанційного навчання. EDITORIAL BOARD, С. 168.
- 66.Романченко Р.В. (2002) Особливості виконання творів образотворчого мистецтва молодшими школярами. Образотворче мистецтво. №2. – С. 40-41.

- 67.Сабліна, М. А. (2017). Learningapps як засіб інтерактивного навчання. С. 86-88.
- 68.Стась, М. І. (2009). Особливості та педагогічні можливості образотворчого мистецтва. *Вісник Черкаського університету. Серія Педагогічні науки*, (142), С. 119-123.
- 69.Ткачук, О. С., & Нечипорчук, В. І. (2018). Інтеграція навчальної діяльності на уроках образотворчого мистецтва в початкових класах. Актуальні проблеми філології та методики викладання гуманітарних дисциплін, С. 68-71.
- 70.Тонконог, Н. І & Саєнко, Ю. О. & Олексієнко, Л. А. (2021). Особливості використання технологій дистанційного навчання. Теорія і методика професійної освіти. Вип.39. С. 227-232.
- 71.Шкіндер, К. А. (2021) Психологічний супровід освітнього процесу в початковій школі під час дистанційного навчання. Херсон : ХДУ, 2021. 42 с.
- 72.Школьна, О. В., & Теслюк, С. А. (2021). Інтерактивні можливості дистанційної освіти з живопису та рисунку в Україні. Молодий вчений, 10(98), С. 42-44.
- 73.Шмельова, Ю., & Постильна, О. О. (2017). Електронний зошит на уроках образотворчого Мистецтва в початковій школі. *Інформаційні технології в освіті та науці: зб. наук. пр.*, 1(9), С. 290-293.
- 74.Шпак, О. М. (2014). Створення дистанційного навчального курсу засобами середовища MOODLE. Таврійський вісник освіти, (2), С. 52-58.
- 75.Шульга, А. (2021). Проблеми дистанційного навчання образотворчого мистецтва у початковій школі. URL: <https://archer.chnu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1291/1/ПРОБЛЕМИ%20ДИСТАНЦІЙНОГО%20НАВЧАННЯ%20ОБРАЗОТВОРЧОГО%20МИСТЕЦТВА%20У%20ПОЧАТКОВІЙ%20ШКОЛІ.pdf>

Додаток А**Опитувальник для вчителів**

Шановні вчителі!

З метою перевірки стану проведення дистанційних уроків з образотворчого мистецтва просимо пройти анонімне опитування.

1. Які сервіси Ви використовували для проведення онлайн уроків (в режимі реального часу)?
 - A. Zoom,
 - B. Skype,
 - C. Google Meeting,
 - D. уроки онлайн не проводили.
2. Які форми роботи ви використовували під час дистанційних уроків з образотворчого мистецтва?
 - A. Демонстрація презентацій;
 - B. Демонстрація відеороликів;
 - C. Спеціальні програми для малювання і ліплення;
 - D. Інше.
3. Якою була тривалість одного уроку онлайн (в режимі реального часу)?
 - A. 40 хв;
 - B. 50 хв;
 - C. 30хв;
 - D. Інша тривалість.
4. Якою найпопулярнішою формою оцінювання учнів ви користуєтесь?
 - A. Онлайн-тестування;
 - B. Усне опитування;
 - C. Оцінювання фото-робіт.
5. Визначіть одну із ключових проблем дистанційного навчання:
 - A. Неможливість ефективно контролювати рівень засвоєння навчального матеріалу учнями;
 - B. Проблеми технічного характеру;

С. Брак досвіду дистанційного навчання.

6. Вкажіть ваші умови доступу до техніки для проведення дистанційного навчання:

А. Немає жодного доступу до мережі Інтернет;

В. Немає доступу до Інтернет-зв'язку вдома;

С. Є домашній персональний комп'ютер\ноутбук\смартфон у вільному доступі;

Д. Є домашній персональний комп'ютер\ноутбук\смартфон, але доводиться розділяти його з іншими членами сім'ї.

7. У якому режимі здійснюється навчання у вашому закладі освіти?

А. Очний режим;

В. Онлайн режим, уроки проводяться виключно з дому;

С. Онлайн режим, але періодично відвідуєте навч.заклад відповідно до графіку чергувань;

Д. Навчання онлайн, проведення з дому чи з навчального закладу – на вибір;

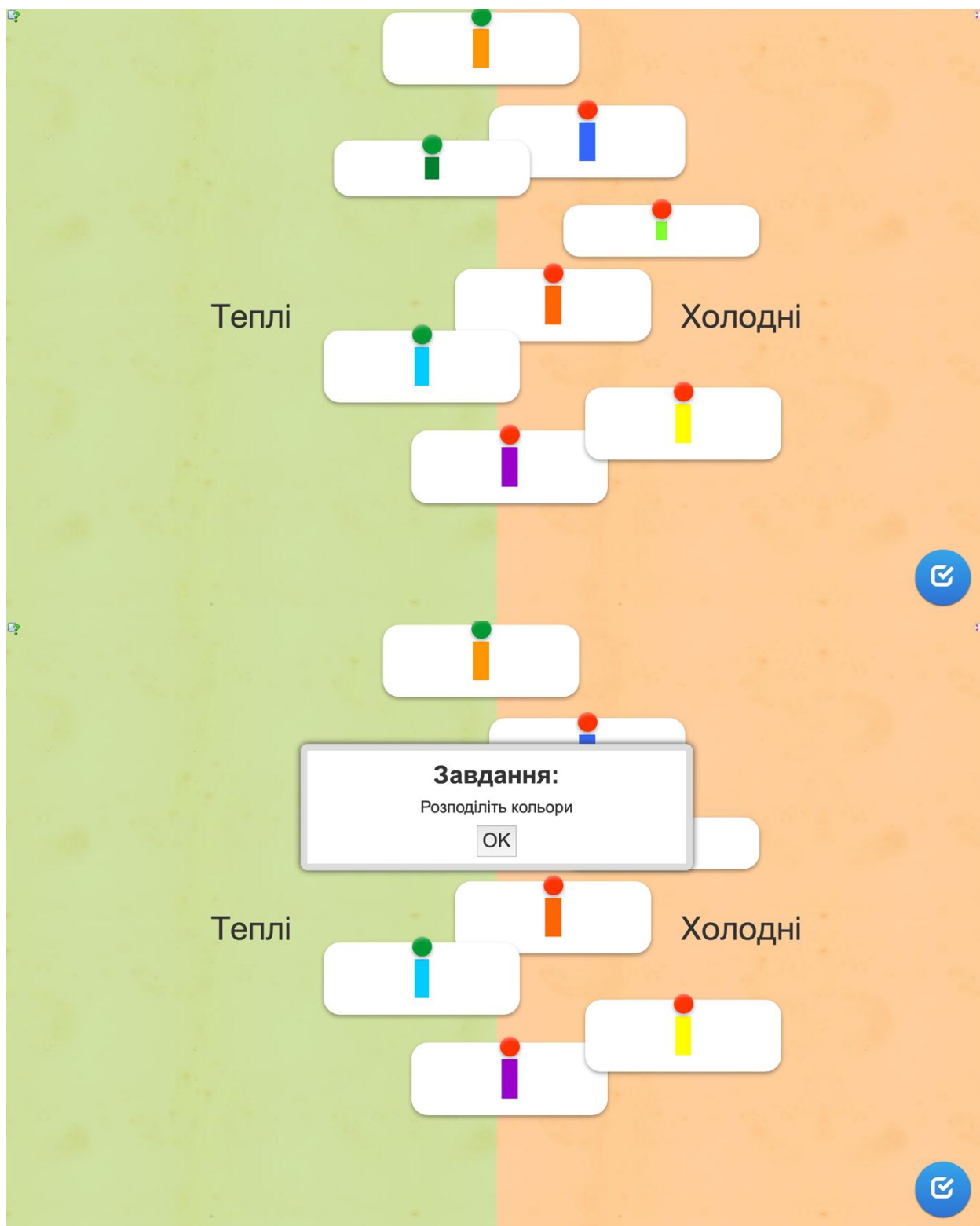
Е. Навчання онлайн, але педколектив щоденно відвідує навчальний заклад на вимогукерівництва.

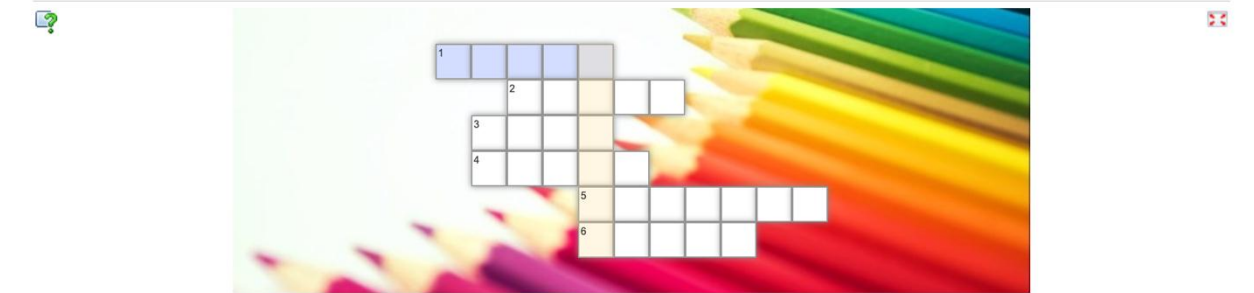
8. Чи проходили ви додаткове навчання щодо організації дистанційного навчання з образотворчого мистецтва?

А. Так;

В. Ні.

Вправи, створені на онлайн-сервісі LearningApps

Питання 1 (горизонтально):

Бігаю туди-сюди і рятую від біди: Там, де помилка чи бруд, Мною на папері труть..

Відповідь:

Завдання:
З'єднай парами слово і зображення, що відповідають певному виду образотворчого мистецтва

OK

Декоративно-ужиткове мистецтво

Графіка

Скульптура

Живопис

Декоративно-ужиткове мистецтво

Архітектура

Скульптура

Живопис

Графіка

